

1 — 2024

KAUPPAPOLITIIKKA

Ulkoministeriön julkaisema kansainvälisen kaupan aikakauslehti

TÄÄLLÄ EU- TÄHTIEN ALLA

Euroopan parlamenttivaalien jälkeen tehdään isoja ratkaisuja, joihin Suomi haluaa vaikuttaa.

LÄHIKUVASSA

Jaakko Iloniemi
näkee kauemmas

ANALYYSI

Suomi jäi viennin
vauhdista

MARKKINAT

Yrityksiltä kekseliäitä
ilmastoratkaisuja

Käyntikorttina Suomi

”Yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus, hyvä hallinto, koulutus sekä luonto ja ympäristö ovat vahvuuksia, joista Suomi maailmalla tunnetaan. Verrattaessa muihin maihin Suomesta pidetään keskimääräistä enemmän, maakuva on vahva.

Maakuvalla on konkreettista merkitystä, kun maailmalla tehdään poliittisia päätöksiä, sijoitetaan virastoja eri maihin tai käsitellään Nato-jäsenyyshakemuksia. Sillä on vaikutusta myös silloin, kun kuluttajat tekevät ostopäätöksiä ja yritykset päättävät investointien sijoittamisista.

Maakuvan ja ulkomailta saatujen tulojen yhteys toisiinsa on kiistaton. Tuoreen tutkimuksen mukaan matkailuun, investointeihin ja osajien houkutteluun liittyvässä päätöksenteossa noin neljännes on maakuvan vaikutusta. Mitä vahvempi maakuva, sitä enemmän maahan saadaan tuloja.

Suomen tunnettuus on kuitenkin verrattain alhainen. Sen kasvu parantaisi yritysten edellytyksiä tehdä kansainvälistä kauppaa, auttaisi investointien ja osajien houkuttelussa sekä

matkailumarkkinoinnissa. Selkeä kehittämiskohde on myös se, ettei Suomea tunneta kulttuuri-maana. Tutkimukset osoittavat, että kulttuuri luo tunnettuutta, kiinnostavuutta ja vetovoimaa.

Suomea pidetään luotettavana maana ja meitä arvostetaan. Hyvä maine on yrityksille etu, joka antaa kansainväliseen kauppaan lisäbuustia. Kullakin markkina-alueella on kuitenkin myös hyvä tietää, mitä juuri siellä Suomesta ajatellaan, jotta osaa tarttua oikeisiin vahvuuksiin. Ajankoh- taista tietoa maakuvasta löytyy ulkoministeriön, Business Finlandin ja Suomen maakuvatyötä ohjaavan Finland Promotion Boardin julkaisuis- ta. Lisäksi Suomen ulkomaanedustustoissa on paljon maakuvallista asiantuntemusta.

On hyvä muistaa, että myös onnellisuus liitetään maailmalla Suomeen, kun olemme olleet pitkään maailman onnellisuusraportin kärkimaana. Se on myös yritysten käytettävissä: ”Tulemme maailman onnellisimmasta maasta.”

Meira Pappi
Maakuvan ja viestinnän erityisasiantuntija
Ulkoministeriö

Kuka?

Meira Pappi,
maakuvan ja viestinnän
erityisasiantuntija

Mikä?

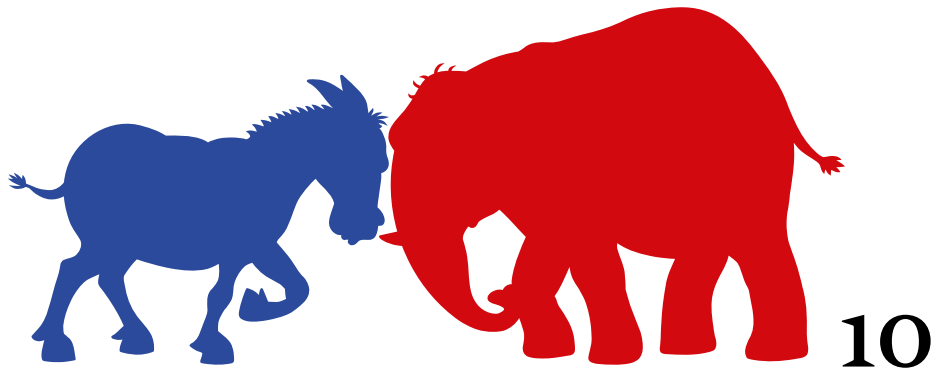
Ulkoministeriö,
maakuvayksikkö

Mitä?

Maakuvayksikkö
suunnittelee ja ohjaa
ulkoasiainhallinnon
maakuvatyötä

– Pitkäkestoinen kaari monenlaisia asioita vaikuttaa siihen, onko jokin maa ihmisten mielissä hyvis vai pahis. Mielikuvat maista muodostuvat hyvin varhaisessa vaiheessa, eivätkä ne muutu helposti, Meira Pappi sanoo.

10 **Kovaa kauppapolitiikkaa**
USA:n vaalit muuttavat maailmaa

14 **Lähikuvassa**
Jaakko Iloniemi uskoo järjen voittavan

20 **Teema**
Vaalien jälkeen tehdään isoja päätöksiä

26 **Analyysi**
Suomi jäi viennin vauhdista

30 **Markkinat**
Ilmastokokous antoi suuntaviivat

36 **Q&A**
YK:n työjärjestö etsii ratkaisuja nuorisotyöttömyyteen

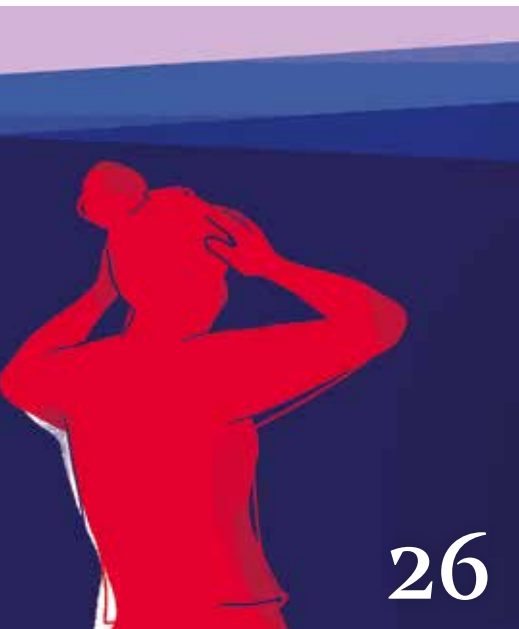
Vakiot

- 2 **Pitchaus**
- 6 **Lyhyet**
- 13 **Puheenvuoro**
- 38 **Kolumni**
- 39 **Haloo!**

© JARI HÄRKÖNEN

© CARLA LADAU

”Lähdetään Eurooppaan”

Joskus kuulee, että lomailija kertoo lähtevänsä kesällä Eurooppaan. Tämä todennäköisesti tarkoittaa Ranskaa tai Saksaa, mahdollisesti Italiaa tai Espanjaa. Valuutta on sama, Schengen-alueella rajojen ylittämistä tuskin huomaa, kännykkäpuheluillekaan ei enää tule lisähintaa ja silti koemme lähtevämme. Emme kuitenkaan sano ”lähtevämme Suomeen”, vaikka tänne lomaa suunnittelisimmekin.

Osin tämä on toki sanakkailua – puheenparttahan tuo vain – mutta kertoo se ehkä muustakin. Olemme itse Eurooppaa ja kuuluneet Euroopan unioniin pian 30 vuotta. Yhä silti julkisessa keskustelussa EU:kin on usein kuin ulkopuolinen toimija, jossa tapahtuu asioita tai joka määrää meille jotakin. Keskustelusta huokuu voipunut ajatus, että emme me voi vaikuttaa.

Europarlamenttivaalit lähestyvät ja niissä on valta vaikuttaa ainakin äänemme verran. Kovasti ei siihen innosta julkisuudessa vilahteleva näkemys, että eurovaaleihin osallistuvat haluavat ”lähteä hengähtämään” kovasta kotimaan päivänpolitiikasta. Kovaa asiaa on luvassa tulevalla eurovaalikaudellakin, kauppapolitiikassa esimerkiksi valtava valtontukikysymys. Tuet vaikuttavat yritysten, valtioiden ja koko unionin kilpailukykyyn.

Ei ihme, että vaikuttamistyötä korostaa myös Suomen hallitus, EU-vaikeuttamista on tehtävä yhä aiemmin ja aktiivisemmin. Samanaikaisesti EU-viroista poistuu hätkähdyttävä määrä suomalaisia, vuodessa keskimäärin 29 ja tilalle rekrytoidaan vain 3,5 suomalaista virkahenkilöä. Tulevina vuosina asioita valmistelemissa on siis entistä vähemmän suomalaisia.

Vaikuttaakohan tähänkin innon laantumiseen jonkinlainen etäisyyden kokemus? Muuallakin EU:ssa lisääntyvä sisäänpäin käpertyminen, minkä takia myös EU-työkokemuksen arvostuskin ehkä mietityttää? Miten saisimme osallisuuden kokemusta EU:ssa ja tunteen siitä, että EU olemme me?

Niin että joskus myös ”lähdetään Eurooppaan” kuuluisikin ”jäädään ihan tähän koto-Eurooppaan vaan”.

Lotta Nuotio

päätoimittaja

@nuotiolotta

ClimateCalc: CC-000025/FI
PunaMusta Printing

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

JULKAISIJA Ulkoministeriö PÄÄTOIMITTAJA Lotta Nuotio, puh. 0295 351 505 TOIMITUSSIHTEERI Miia Vihola, puh. 0295 350 680 TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Sami Laakso/LEGENDIUM, puh. 050 304 2825 TOIMITUSNEUVOSTO Tuomas Tapio/UM, Tomi Korhonen/BUSINESS FINLAND, Jarno Syrjälä/UM, Leena Pentikäinen/TEM, Heli Siikaluoma/EK, Kari Hietanen/WÄRTSILÄ, Mikko Koivumaa/UM, Mika Kukkonen/UM TOIMITUS Legendium TAITTO Markku Jokinen/LEGENDIUM TILAUKSET kauppapolitiikka.fi/tilaus PAINO PunaMusta PAINOS 12 000 kpl PAPERI MultiOffset 170/90 g/m² ISSN 0783-490X (painettu) ISSN 2670-3467 (verkkojulkaisu)

Tukea yrityksille Ukrainan jälleerakennukseen

Suomen kansallinen Ukrainan jälleerakennussuunnitelma parantaa suomalaisyritysten edellytyksiä liiketoiminnalle maassa.

Suunnitelman ensimmäinen osa julkaistiin joulukuussa 2023. Se keskittyy erityisesti siihen, millaista rahoitusta, tukea ja neuvontaa suomalaisyritykset voivat saada osallistumisessa Ukrainan jälleerakennukseen. Rahoitusratkaisut helpottavat esimerkiksi markkinaselvityksiä, kaupankäyntiä ja investointeja.

Suunnitelman toinen osa käsittelee laajemmin valtionhallinnon ja sidosryhmien osallistumista Ukrainan jälleerakentamiseen. Se valmistuu vuoden 2024 aikana ja sen keskiössä on kehitysyhteis-

työ- ja humanitaaristen määrärahojen käyttö.

Suomella on valtavasti osaamista ja sopivaa tarjontaa Ukrainan tarpeisiin. On tärkeää, että suomalaisyritykset pääsevät osallisiksi mittavista jälleerakennusmarkkinoista.

Suomi on voimakkaasti sitoutunut tukemaan Ukrainaa ja sen jälleerakentamista.

Suunnitelman on laatinut ulkoministeriö yhteistyössä muun valtionhallinnon sekä elinkeinoelämän kanssa. ✕

© SIPA PRESS / LEHTIKUVA / DMYTRO SMOLIENSKO

Yrityksen on ilmoitettava epäily tuotteen sotilaallisesta käytöstä

Ulkoministeriö voi asettaa valvonnanalaiseksi minkä tahansa tuotteen, joka olisi mahdollisesti päätyvässä edes osittain sotilaalliseen käyttöön asevientikieltomaassa kuten Venäjällä.

Tuotteen viejillä on myös velvollisuus ilmoittaa tuotteiden epäilyistä loppukäytöstä sotilaallisiin tarkoituksiin. Ilmoituksen epäilyistä voi tehdä ulkoministeriön sähköisessä asiointipalvelussa. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on rangaistavaa.

Ulkoministeriö kehottaa viejiä tarkkaavaisuuteen erityisesti Ukrainasta venäläisaseista löytyneiden tuotteiden osalta. ✕

Vienninedistämisen johtamista uusitaan

Ulkoministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö selvittivät, miten julkisten toimijoiden Team Finland -vienninedistämisverkostoa tulisi uudistaa.

Työryhmä toteaa selvityksessään Suomen vienninedistämisyjärjestelmän keskeiseksi epäkohdaksi hajanaisen johtamisyjärjestelmän erityisesti ulkomaanverkostossa, jota johdetaan kahdesta eri organisaatiosta, ulkoministeriöstä sekä Business Finlandista.

Selvitys esittää kolme ratkaisumallia, joilla verkoston johtamista ja vienninedistämistoimintaa voidaan tehostaa ja yksinkertaistaa:

- 1) Team Finland -verkoston johtamisrakenteen uudistaminen kotimaassa
- 2) Team Finland -verkoston johtamisrakenteen uudistaminen kotimaassa sekä ulkoministeriön ohjausroolin vahvistaminen ulkomaaverkostossa
- 3) Business Finlandin ulkomaantoimintojen siirto ulkoasianhallintoon.

Päätöksen, miten asiassa edetään, tekevät ulkomaankauppa- ja kehitysministeri **Ville Tavio** sekä elinkeinoministeri **Wille Rydman**. ✕

Voivatko suomalaisyritykset menestyä tekoälykilpailussa, kun yksistään Googlella on töissä 13 000 tietojenkäsittelytieteen tohtoria?

Tekoälyn kehittämisessä suomalaisyritykset eivät voi menestyä laajasti, mutta tekoälypalvelujen hyödyntämisessä niillä on jopa etulyöntiasema.

© MIKKE PÖYHÖNEN

”Tekoälyn kehittämisessä kilpailuasetelma on vinoutunut ja painottunut isojen yritysten pelikentäksi. Niillä on investoida miljardeja koneoppimiseen ja tekoälyn

kehittämiseen, suomalaisyritykset eivät voi menestyä tässä kilpailussa.

Voidaan kuitenkin kysyä: mitä edellytyksiä suomalaisyrityksillä on hyödyntää teknologiajättien tekoälypalveluita muita tehokkaammin?

Siinä kilpailuasetelma on toinen, ja suomalaisyritykset voivat hyödyntää tekoälyä jo nyt monissa kohteissa. Näitä ovat esimerkiksi liiketoiminnan tehostaminen, automatisointi sekä tehokkaampi materiaalien käyttö. Tekoälyä voidaan käyttää myös esimerkiksi ennustettaessa suuresta datamäärästä huollon tarpeita, osien vaihtoa tai raaka-aineen hintakehitystä.

Tekoälyn avulla palveluja ja tuotteita voidaan kehittää vastaamaan paremmin

asiakastarpeisiin. Isot hyödyntämismahdollisuudet ovat myös sote-sektorilla esimerkiksi diagnosoinnissa ja analysoinnissa.

Olemme maana edistyneitä digitaalisuudessa, ja siksi suomalaisilla on mahdollisuudet hyödyntää tekoälyä poikkeuksellisen nopeasti ja tehokkaasti ja saada siitä kansainvälistä kilpailukykyä. Eri alojen korkeasti koulutetut ja digitaalisesti tottuneet työntekijät löytävät tekoälyn hyödyntämiskohteita niin yrityksissä kuin julkisella puolella.

Etua tuo myös se, että Suomi on luottamusyhteiskunta, jossa eri toimijoihin voi luottaa. Se on oleellista. Täällä huolehditaan muun muassa yksityisyyden suojasta ja tietoturvasta sekä toimitaan eettisesti. Nämä vaikuttavat merkittävästi, kun uusia teknologioita ja innovaatioita otetaan käyttöön.”

Rasmus Roiha

Toimitusjohtaja
Software Finland ry

© APRIL 30

Finnveran lainat vauhdittavat vihreää siirtymää ja digitalisaatiota

Finnvera on ottanut käyttöön *ilmasto- ja ympäristölainan* sekä *digitalisaatio- ja innovaatiolainan*. Ne on toteutettu yhteistyössä Euroopan investointirahaston kanssa InvestEU-takausohjelman tuella. Uusilla lainatuotteilla mahdollistetaan erityisesti pk-yritysten investointeja siirtymässä vihreämpään ja digitalisempaan tulevaisuuteen.

– Kannustamme yrityksiä tarttumaan näiltä sektoreilta nouseviin liiketoimintamahdollisuuksiin. Uusien lainojen avulla madallamme yritysten kynnystä investoida ja tavoitella nopeampaa kasvua. Erityisesti uusien innovatiivisten ratkaisujen on tärkeää ehtiä markkinoille ajoissa, sanoo Finnveran liiketoimintajohtaja **Juuso Heinilä**.

Ilmasto- ja ympäristölaina on tarkoitettu suomalaisten yritysten vihreän ja kestäväen siirtymän investointeihin. Se sopii yrityksille, jotka edistävät esimerkiksi uusiutuvi-

en energialähteiden käyttöä, energiatehokkuutta, ympäristön kannalta kestävien materiaalien käyttöä, siirtymistä kiertotalouteen tai vähäpäästöiseen talouteen.

Digitalisaatio- ja innovaatiolaina on tarkoitettu innovaatio- ja digitalisaatiovetoisille yrityksille tukemaan investointeja ja kilpailukyvyyn parantamista. Laina sopii yrityksille, joiden rahoitustarve keskittyy esimerkiksi tuote-, prosessi- tai palvelukehittämiseen, muuhun immateriaaliomaisuusinvestointiin, liiketoimintamallien digitalisointiin, toimitusketjun digitaaliseen hallintaan tai digitaalisen liiketoiminnan kehittämiseen.

Yksittäiseen investointiin lainaa voi saada suunnitellusti enintään kaksi miljoonaa euroa. Molemmilla lainatuotteilla on Euroopan investointirahaston 60 prosentin takaus, minkä ansiosta Finnvera ei vaadi pk- tai pieniltä midcap-yrityksiltä lisävakuuksia. ✕

Yritykset tyytyväisiä vienninedistämispalveluihin

Team Finland -verkoston asiakkaat kertovat olevansa tyytyväisiä julkisilta toimijoilta saamiinsa vienninedistämispalveluihin. Vuoden 2023 aikana tehdyn asiakasmit-

tauksen perusteella yritykset kokivat saavansa hyvin tietoa eri organisaatioiden palveluista ja saavansa palveluista liiketoimintahyötyä (molemmista arvosana 4 asteikoilla 1-5).

Asiakastytyväisyyttä mittaavat Team Finland -verkoston organisaatioista Business Finland, ulkoministeriö, ELY-keskukset, Finnvera ja TE-palvelut. ✕

Finnfundille 100 miljoonaa euroa vihreisiin investointeihin

Kehitysrahoittaja ja vaikuttavuussijoittaja Finnfund laski tammikuussa liikkeeseen 100 miljoonan euron vihreän joukkovelkakirjalainan. Varat käytetään sijoitukseen, joiden pääasiallisena tavoitteena on edistää esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillitsemistä, siihen sopeutumista tai luonnonvarojen kestävää käyttöä.

Finnfundin tavoite on edistää kestävää kehitystä tarjoamalla sijoitusmahdollisuuksia yksityisille sijoittajille ja nostaa rahoituksensa yksityisen pääoman osuus vähintään 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. X

Luotujen työpaikkojen laatua seurataan

Liikekumppanuusohjelma Finnpartnershipin keskeinen tavoite ovat ihmisarvoiset työpaikat. Ohjelma monitoroi normaalin hankeseurannan lisäksi vuosittain 4–6 rahoittamaansa suomalaisyritysten hanketta paikan päällä. Monitorointikäynnin yhteydessä haastatellaan paikallista henkilökuntaa, sidosryhmiä, asiakkaita ja liikekumppaneita. Tavoitteena on seurata hankkeiden edistymistä sekä saada tietoa luotujen työpaikkojen laadusta.

Finnpartnership on ottanut tänä vuonna käyttöön myös videokyselytyökalun, jonka avulla kerätään entistä tarkempaa ja anonyymiä tietoa hankkeiden työpaikkojen laadusta ja vastuullisuudesta. Ensimmäiset raportit antavat rohkaisevaa tietoa yksityissektorin kehitysyhteistyön tuloksista ja laadusta.

Finnpartnershipin uusin kehitysvaikeusraportti julkaistiin marraskuun lopulla. X
Tutustu raporttiin:

© ERIKNGESO

Finnfund myi osuutensa Afrikan suurimmasta tuulipuistosta

Finnfund on myynyt osuutensa Lake Turkana Wind Power (LTWP) –tuulipuistosta maailman suurimman varainhoitajan BlackRockin hallinnoimalle rahastolle Climate Finance Partnershipille. Lake Turkana Wind Power oli aikanaan Finnfundin suurin pääomasijoitus ja yksi Kenian historian suurimmista sijoituksista. Tuulipuisto kytkettiin kansalliseen sähköverkkoon vuonna 2018, ja se kattaa noin 14 prosenttia maan nykyisestä sähköntarpeesta. Tuulipuisto tuo sähköä noin 1,2 miljoonaa talouteen ja vauhdittaa alueen kehitystä. Perustamisestaan lähtien LTWP on auttanut alueen yhteisöjä hyötymään projektista.

Finnfund on ollut yhtiön osakkaana tuulipuiston rakentamisen alusta lähtien vuodesta 2014. Yhtiön maksama tuotto ja kauppasumma vastaavat yli kaksinkertaisesti Finnfundin tekemää pääomasijoitusta. X

Maailmaa muuttavat vaalit

Yhdysvaltojen loppuvuoden presidentinvaalit vaikuttavat maan kauppapolitiikkaan jo nyt. Voittajasta riippumatta on selvää, että protektionismi kasvaa.

 Pekka Numminen

Yhdysvalloissa on presidentinvaalit marraskuussa, valittu presidentti astuu virkaansa 20. tammikuuta 2025. Vaikka vaaleihin on vielä aikaa, niiden vaikutus näkyy jo nyt USA:n suhtautumisessa kauppakumppaneihinsa.

Edellinen presidentti **Donald Trump** asetti kovia tulleja erityisesti tuonnille Kiinasta.

– **Joe Biden** ei ole uskaltanut poistaa tulleja. Hän ei halua antaa ammuksia Donald Trumpille, joka voisi väittää, että Biden myy amerikkalaisia työpaikkoja ulkomaille, sanoo **Gary Hufbauer**. Hän on vanhempi tutkija arvostetussa, riippumattomassa Peterson Institute for International Economics -tutkimuslaitoksessa, joka toimii Washingtonissa.

– Myös vasemman reunan demokraatit valettisivat. Niinpä vaalien lähestyessä Biden on päättänyt olla tekemättä mitään kaupan vapauttamiselle.

Vielä ei voi sanoa varmasti, ketkä vaaleissa ovat vastakkain. Hufbauer kuitenkin uskoo, että Trumpista tulee republikaanien ehdokas.

– Ainoa, mikä voisi estää hänen ehdokkuutensa, olisi terveysongelmat. En usko, että viritteillä olevat oikeudenkäynnitkään vaikuttavat, hänen

lakimiehensä pystyvät viivyttämään niitä vaalien yli, Hufbauer sanoo.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että demokraattien ehdokas on Joe Biden. Jos hänet valittaisiin presidentiksi uudelleen, hän olisi jatkokauden alkaessa 82-vuotias. Trump puolestaan olisi 78-vuotias.

Trump nostaisi tulleja

Trump on ehdottanut, että kaikelle tuonnille Yhdysvaltoihin asetettaisiin kymmenen prosentin tulli. Helmikuun alussa hän vihjasi harkitsevansa, että tuonnille Kiinasta voisi tulla jopa 60 prosentin tariffit.

Tästä seuraisi Hufbauerin mukaan valtava häiriö maailmankaupalle.

Yhdysvaltalainen riippumaton tutkimuslaitos National Bureau of Economic Research selvitti, miten Trumpin asettamat Kiina-tullit vaikuttivat Yhdysvaltojen talouteen vuosina 2018–2019, jolloin kauppasota oli kuumimmillaan. Tutkimuksen mukaan tullit eivät auttaneet säilyttämään työpaikkoja suojelluilla teollisuuden aloilla.

– Tulleista oli valtavaa haittaa Yhdysvalloille. Me emme saaneet tuotteitamme Kiinaan kaupaksi ja työpaikkoja menetettiin. Kiinasta aikaisemmin tulleet tuotteet tulivat jostain muualta, muun muassa

Trumpin aloittama kauppasota Kiinan kanssa osui pahiten Yhdysvaltoihin itseensä.

Donald Trump

Joe Biden

Meksikosta ja Vietnamista. Ei niitä Yhdysvalloissa tehty, Hufbauer sanoo.

Vaikka Trumpin aloittama kauppasota Kiinan kanssa osui pahiten Yhdysvaltoihin itseensä, republikaaninen puolue hyötyi poliittisesti.

– Trumpin protektionistinen puhe upposi juuri niihin äänestäjiin, jotka kärsivät kauppapakotteista eniten. He luulivat, että Trumpin toiminta auttaa heitä, vaikka kävi juuri päinvastoin. Tulevissa vaaleissa Trump yrittää varmaan samaa konstia, vaikka se onkin Yhdysvalloille haitallista.

Joe Biden on ajanut omanlaistaan protektionismia. Niin kutsuttu Inflation Reduction Act on ollut voimassa elokuusta 2022. Inflaation kanssa ei lailla juurikaan ole tekemistä. Se on lakipaketti, jolla tuetaan yrityksiä vihreässä siirtymässä. Sen suuruudeksi on arvioitu vuoteen 2031 mennessä noin 370 miljardia euroa.

Tukiaisilla ja veronalennuksilla ”pakotetaan” yrityksiä siirtämään tuotantonsa Yhdysvaltoihin.

– Kumpikaan puolue ei aja vapaakauppaa. He yrittävät suojella amerikkalaisia työpaikkoja, mutta vähän eri tavalla. Toinen käyttää tulleja, toinen tukiaisia, sanoo Nordic West Officen toimitusjohtaja **Risto E.J. Penttilä**.

Gary Hufbauer

Risto E.J. Penttilä

– USA aikoo voittaa vihreän siirtymän satsaten siihen suunnattomia summia rahaa. Euroopan kannalta tilanne on hankala, sanoo Penttilä.

”WTO on toimintakyvytön”

Vuonna 1947 solmittiin niin kutsuttu Gatt-sopimus, johon Suomi liittyi 1950. Sen tavoitteena oli helpottaa kansainvälistä kaupankäyntiä. Vuoteen 1995 asti voimassa olleen sopimuksen aikana maailman tullitaso laski keskimäärin 40 prosentista neljään prosenttiin.

Gattin seuraajaksi syntyi Maailman kauppajärjestö WTO vuonna 1995. WTO:n ongelmat alkoivat jo presidentti **Barack Obaman** kaudella. Trumpin aikana ongelmat pahenevat.

– Protektionismi on ollut nousussa jo jonkin aikaa. Vanha sääntöperusteinen järjestelmä on tullut tiensä päähän ja monenkeskisten sopimusten aika on ohi, Penttilä sanoo jyrkältä kuulostavan kantansa.

– WTO on täysin toimintakyvytön ja YK:n järjestöt pikemminkin luovat ongelmia, kuin keksivät niihin ratkaisuja. Jos Trump valitaan, palaamme 1800-luvulle, hän uskoo.

Sanomisellaan Penttilä viittaa siihen, että tuolloin käytiin iso debatti vapaakaupan ja pro- →

Yritykset pyritään houkuttelemaan
Yhdysvaltoihin veronalennuksilla ja tukiaisilla.
Samaan aikaan pistetään tullit ympärille.

tektionismin välillä. Keskeisinä henkilöinä olivat vapaakauppaa kannattanut skotti **Adam Smith** ja saksalainen taloustieteilijä **Friedrich List**.

Listin ideana oli, että kotimaista teollisuutta täytyy suojella tulleilla, kunnes se on kilpailukykyistä maailmanmarkkinoilla.

– Listiä pidetään yhtenä EU:n kantaisänä siinä mielessä, että Saksan alueen silloiset valtiot kävivät kauppaa keskenään ja niiden ympärillä oli suojana tullit. Tästä kehittyi ajatus Euroopan sisämarkkinoista ja alueellisesta vapaakauppavyöhykkeestä, Penttilä kertoo.

USA houkuttelee yrityksiä tukiaisilla

Kiinasta tuli WTO:n jäsen vuonna 2001, ja se on noudattanut Listin oppeja.

– Into oli suuri, kun Kiina liittyi WTO:hon. Ajatus oli, että kaikki hyötyvät ja Kiinakin muuttuu. Näin ei käynyt. Kiina on kontrolloinut täysin sääntöjä, joilla Kiinan sisällä saa toimia. Ulkomaalaiset on pakotettu yhteisyrityksiin, eikä Kiina ole kunnioittanut tekijänoikeuksia. Mutta sinne oli pakko mennä, koska Kiina on niin suuri, Penttilä sanoo.

– Yhdysvallat on nyt menossa samaan suuntaan. Muiden on tuotava teollinen tuotantonsa sinne, jotta pääsevät Amerikan markkinoille.

Yritykset pyritään houkuttelemaan Yhdysvaltoihin veronalennuksilla ja tukiaisilla. Samaan aikaan pistetään tullit ympärille. Ajatuksena on, että koko maailma pakotetaan neuvottelemaan kauppasuhteensa Yhdysvaltojen kanssa uudelleen.

– Eurooppa voi yrittää esittää, että eikö meidän pääsyä teidän markkinoille voisi helpottaa, meidän olemme kavereita, Penttilä pohtii.

WTO on siis menettämässä merkityksensä eikä Gary Hufbauer povaa kovin hyvää tulevaisuutta myöskään kansainväliselle valuuttarahastolle IMF:lle. Euroopalla ja Yhdysvalloilla on IMF:ssä suhteettoman suuri osuus äänistä, suurempi kuin

niiden painoarvo maailmantaloudessa. Sekä Kiina että Intia ovat tähän tyytymättömiä.

– Saattaa olla, että Kiina rakentaa oman klikkinsä. Sitten meillä olisi kaksi kilpailevaa kehitysrahastoa. Kiinan *Belt and road* -hanke on jo askel tätä kohti, Hufbauer sanoo.

Tuudittaudummeko nostalgiaan

Euroopan unionia pidetään monesti ylisäädeltyinä. Kauppapolitiikan ”supertähti” suomalainen **Anu Bradford** julkaisi muutama vuosi sitten kirjan *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*. Bradford on Columbia Law Schoolin oikeustieteen professori ja kansainvälisen kauppaoikeuden asiantuntija.

Kirjan ydinajatuksena on, että Eurooppa on niin iso markkina, että kaikki maailman yritykset joutuvat mukautumaan EU:n sääntelyyn. Sen lisäksi EU:ssa tehdään niin hyvää sääntelyä, että muut haluavat vapaaehtoisestikin kopioida sitä.

– Tarina on kaunis. EU:ssa on sivistynyttä protektionismia, joka tehdään eri lailla kuin trumpilaisessa maailmassa. Mutta en näe tälle jatkossa kovin paljoa mahdollisuuksia, Penttilä arvioi.

– Yhdysvallat on meille tulevaisuudessakin tärkeä. Trumpin kanssa intressipohjainen sülle-mulle-ajattelu on ainoa, jolla pääsee eteenpäin. Bidenin kanssa vääntö olisi hienostuneempaa. Sitä käytäisiin siitä, millaisia tukiaisia teollisuudelle sallitaan. Mutta vääntö olisi aikamoista myös Bidenin kanssa.

Suomessa ja Euroopassa ongelmana on Penttilän mukaan tuudittautuminen nostalgiaan.

– Ajatellaan, että nyt on ongelmia ja huono aika, mutta lopulta palataan kansainväliseen sääntöpohjaiseen yhteistyöhön. Vanhat instituutiot ottavat taas otteen kehityksestä, ja Suomella sekä Euroopalla menee hyvin. Tämä ajattelu on väärä, entinen maailmanjärjestys ei palaa, Penttilä uskoo. ✕

Rock-asennetta kauppapolitiikkaan

MC5 -yhtyeen laulaja **Rob Tyner** esittää bändin legendaarisella vuoden 1969 live-levyllä kehotuksen ”kick out the jams, brothers and sisters!”. Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokous, tuttavallisemmin MC13, olisi parempien tulosten aikaansaamiseksi ehkä kaivannut sitä, että järjestön pääjohtaja **Ngozi Okonjo-Iweala** olisi avannut kokouksen samoin sanoin.

Rock n’ Rollin sijaan Abu Dhabissa helmikuussa pidetyn kokouksen melodia oli suureksi osaksi freejazzia, johon yhdistyi intialaisen gangsta rapin, epäviereisen brasilialaisen bossa novan ja amerikkalaisen punaniska-kantrin vaikutteita. Edes EU:n euroviisulinja ei riittänyt tuomaan pysyvää ratkaisua järjestön keskeisiin haasteisiin, eli riitojenratkaisujärjestelmän saamiseen takaisin raiteilleen ja sähköisten toimitusten tullittomuuden sementoimiseen ilman tarvetta parin vuoden välein tapahtuvaan asian kriisiyttämiseen, kuten on tapahtunut säännöllisesti vuodesta 1998 lähtien.

Aivan *zero points* kokouksen lopputulema ei kuitenkaan ollut. Sähköisten toimitusten tullittomuutta jatketaan – jälleen kaksi vuotta eteenpäin – ja riitojenratkaisujärjestelmän uudistamista koskeissa neuvotteluissa tavoitteena on päästä sopuun tämän vuoden aikana. Myös palvelukaupan kotimaisen sääntelyn paketti, johon tosin vain osa

WTO-maista osallistuu, saatiin integroitua WTO:n sääntösinfoniaan. Nämä maakatteen rajoitetummat paketit voivat olla WTO:n tulevaisuus. Jos kaikki eivät halua sitoutua vaikkapa kaupan pidemmälle menevään vapauttamiseen, olisi hyvä, jos edistyksellisemmät WTO-maat niin tekisivät. Edut tulisivat tietysti WTO:n suosituimmuusperiaatteen (*Most Favoured Nation*, MFN) mukaisesti kaikille, ja ehkäpä myös skeptisemmät WTO-maat liittyisivät pikkuhiljaa näihin sopimuksiin. 90-luvun informaatioteknologiasopimus on hyvä esimerkki siitä, miten yhä suurempi joukko maita liittyy hyödyllisenä pidettyyn sopimukseen jopa vuosia sen solmimisen jälkeen.

Kaiken kakofonian keskellä on hyvä huomata, että WTO:n jäsenmaat – joita Abu Dhabissa tuli kaksi lisää, Komorit ja Itä-Timor – noudattavat edelleen varsin hyvin järjestön sääntöjä. WTO:n legitimizeetti on kuitenkin protektionismin noususta johtuen uhattuna, ja on tärkeää, että työ järjestön uudistamiseksi jatkuu. Kyseessä on Suomen kaltaisille pienille ja kansainvälisestä kaupasta vaurastuneille maille elintärkeä asia. Sillä välin, kun WTO pitää viritystaukoa, kahdenväliset ja alueelliset kauppasopimukset ovat keskeisiä foorumeita uusien kansainvälisen kaupan sääntöjen rakentamiseksi. Parhaassa tapauksessa ne voivat tarjota rakennuspalikoita myös WTO:n uudistamiseksi.

PS Siltä varalta, että joku pohtii asiaa, WTO:n viides ministerikokous, MC5, pidettiin vuonna 2003 Cancunissa Mexicossa. Vastoin alussa olleen sitaatin synnyttämiä lupauksia, myöskään kyseinen kokous ei ollut mikään varsinainen hitti.

PPS Rob Tynerin kehotusta sensuroitiin julkaisuun päätyneellä vinyylillä. Ehkäpä alkuperäinen versio, jota en voi tässä säädylisyyden nimissä toistaa, olisi suorasukaisuudessaan sitä, mitä järjestö nyt tarvitsisi. Googlettakoon, kuka uskaltaa!

”Kick out the jams, brothers and sisters!”

PIDEMPI SIHTI

Jaakko Iloniemi osaa taustoittaa maailmaa tänä päivänä moukaroivat tapahtumat historiallisiin kehityskulkuihin. Hän muistuttaa, että maailmalla tapahtuu myös hyviä asioita.

✉ Sami Laakso 📧 Jari Härkönen

Kehityksen suunta näyttää synkältä, kriisejä riittää lähellä ja kauempana maailmalla. Kriisilistalle tulee pituutta vain päällimmäisiä pöyhiessä: Venäjän hyökkäys Ukrainaun monine seurausvaikutuksineen, Lähi-itä ja Taiwan, USA:n ja Kiinan kauppasota. Tähän päälle vielä ilmastonmuutos niin usko valoisaan tulevaisuuteen voi monelta kadota.

Vaikuttaa, että elämme historiallisen huonoa ajanjaksoa. Vai olisiko sittenkin niin, että menneet vuosikymmenet vain totuttivat meidän uskomaan, että vastakkainasettelu ja konfliktit ovat menneittä maailmaa?

Kysytään näkemyksiä **Jaakko Iloniemeltä**, niin kuin ovat tehneet myös Suomen presidentit aina **Urho Kekkoesta Sauli Niinistöön**. Ministerin arvonimen saanut Iloniemi toimi merkittävässä tehtävässä ulkoministeriössä ja talouselämässä, kylmän sodan veteraaniksikin häntä voi kutsua. Nykyisin 90-vuotias eläkeläinen seuraa maailman tapahtumia Helsingin Kruununhaan kodissaan.

Eletäänkö nyt poikkeuksellisen huonoja aikoja?

– Lähdetään vähän kauempaa, Iloniemi aloittaa tarkastelun itselleen tyypillisellä tavalla.

– Kun on vähän pidempi sihti kuin ihan päiväkohmainen, voi todeta, että on ollut positiivista kehitystä erityisesti kehitysmaiden ja varsinkin aasialaisten kehitysmaiden horisontista katsottuna.

Kun siirrytään lähemmäs, Iloniemi muistuttaa, ettei Ukrainassa käytävän sodan lisäksi Euroopassa ole ollut suuren luokan valtioiden välistä yhteenottoa sitten toisen maailmansodan. Tilanne muuttui Krimin valloituksen ja Venäjän hyökkäyksen takia.

– Tässä mielessä tilanne on Euroopan kannalta vakava. Mutta Euroopan osalta ei minun nähdäkseni ole mitään muuta ajankohtaista turvallisuushuolta kuin mitä aiheutuu Ukrainan konfliktista.

Diplomatiale annettava mahdollisuus

Lehtitietojen mukaan Venäjän Suomen-suurlähettiläs **Pavel Kuznetsov** on puhunut Venäjän ja Suomen kahdenvälisissä suhteiden täydellisestä tuhoutumisesta. Vakavuudestaan huolimatta Iloniemi luokittelee Suomen ja Venäjän rajan tämänhetkisiä tapahtumia kolmannen luokan huoliksi.

Vaikka tilanne on nyt huono ja raja kiinni, kaikkia luokkua ei Iloniemen mukaan kannata laittaa takalukoon.

– Normaaliolojen diplomatiassa pyritään aina pitämään ovi vähän raollaan joka suuntaan. Lähdetään siitä, että ne, jotka tänään ovat riidoissa, jonain päivänä hierovat sovintoa. Meidän oman etumme mukaista on se, että jonain päivänä, sitten kun olosuhteet ovat siihen suotuisat, saisimme taas idänsuhteemme toimivaan vaiheeseen.

Hän korostaa, että Suomella ja Venäjällä on monia yhteisiä etuja, jotka liittyvät esimerkiksi talouteen, liikenteeseen ja ympäristönsuojeluun.

Tällä hetkellä hyökkäyssodan luomissa olosuhteissa edellytyksiä suhteiden parantamiseksi ei ole. Se, kuinka kaukana paremmat ajat ovat, on Iloniemen mukaan arvailujen varassa. Kansainvälisessä politiikassa tapahtuu kuitenkin aika ajoin suuriakin muutoksia. Hän nostaa esimerkiksi sen, kuinka jo pari vuotta sodan jälkeen USA tuki Marshall-avulla entisen vihollismaansa Saksan jälleenrakennusta.

Venäläiseen kulttuuriin kuuluu ajatus maasta suurvaltana, ja Iloniemi näkee Venäjän hyökkäyso-

→

Sotautisten rumputulessa maailmanmeno voi vaikuttaa hullulta. Jaakko Iloniemi näkee kuitenkin myös toivoa.

– Järkeä voittoa, jos siihen koittaisi uskoa. Vaikka Venäjä on hyökkäyksensä tehnyt, se ei ole loukannut Nato-maiden alueita eikä niiden olennaisia intressejä, vaan on halunnut pitää konfliktin rajattuna. Se on osoitus siitä, että jotain järkeä on tässäkin mukana.

Itäsaksalaista vieraanvaraisuutta

Vanha vitsi kertoi itäsaksalaisesta betonista, johon kuului yksi osa hiekkaa, yksi osa sementtiä ja yksi osa mikrofoneja. Vitsissä oli ainakin yksi osa totuutta, sen Jaakko Iloniemikin havaitsi vierailullaan DDR:ssä

– Kerran olin virkamatkalla Itä-Saksassa ja yövyimme vaimoni **Helenan** kanssa valtion vierashotellissa Itä-Berliinissä. Vaimoni meni sytyttämään pimeässä huoneessa katkaisijasta valoa, mutta hänen kyntensä menikin katkaisijan vierestä tapetin reunan alle. Hän nosti hiukan tapettia ja siellä olikin mikrofoni. Se paljastui, kun tapetti oli sen päälle niin huonosti kiinnitetty, Jaakko Iloniemi muistelee.

dan osana Neuvostoliiton tai oikeastaan jo tsaarin imperiumin hajoamista. Vaikka tapahtumat voidaan nähdä osana historiallista kehitystä, silti ne helposti henkilöidään. Usein puhutaan **Putinin** sodasta.

– Silloinkin kun on vahvasti autokraattinen järjestelmä, kuten Venäjällä tällä hetkellä on, ei autokraatti pystyisi ylläpitämään järjestelmää, jolle sille olisi suopeita olosuhteita.

Iloniemi sanoo, että siteeraamisen arvoisten mielipidetutkimusten mukaan Putinilla näyttäisi olevan aitoa kannatusta yli 50 prosenttia.

– Niin ettei se nyt ihan pelkkä Putinin sota ole.

Siteitä vai kiristyssiteitä?

Viime vuodet ovat monella tapaa pakottaneet ajattelemaan uudella tavalla. Usko kauppasuhteiden merkitykseen rauhan takaajina romuttui, tiiviit taloussiteet uhkasivatkin kuristaa henkivierin. Erityisen riskialttiiksi osoittautui tukeutuminen venäläiseen energiaan.

Onko vielä syytä uskoa markkinoiden ja kaupankäynnin postitiivisiin vaikutuksiin?

– Länsi-Euroopan suhteissa Venäjään erityisesti saksalaiset jatkuvasti toistivat, että keskinäisriippuvuus on rauhan tae. Silloin lähdettiin uskomuksesta, että Venäjällä yhtä lailla kuin Länsi-Euroo-

Jaakko Iloniemi muistuttaa, että kansainvälisessä politiikassa tapahtuu välillä yllättäviä muutoksia.

passa taloudelliset tekijät olisivat vallitsevia. Nyt huomattiin, että Venäjällä poliittiset tekijät ovat ratkaisevassa asemassa, eivät taloudelliset.

Riippuvuudesta Venäjän energiasta onnistuttiin irrottautumaan pakon edessä nopeasti. Nyt huolta aiheuttaa riippuvuus Kiinasta. Iloniemi huomauttaa, että ranskalaiset pelkäävät myös liiallista riippuvuutta Yhdysvalloista.

Hän muistuttaa, että irrottautuminen vaarallisista riippuvuuksista ei tarkoita eristäytymistä, vaan että luodaan yhden vaihtoehdon sijaan toinenkin mahdollisuus ja ollaan edelleen mukana kansainvälisessä vaihdannassa.

Suunnitelmatalouden kompastuskivi

Kiinasta maalataan monessa mielikuvassa uhkaa maailman kehitykselle, Iloniemi näkee myös valonpilkahduksia. Presidenttien **Xin** ja **Bidenin** tapaaminen antaa viitteitä, että Kiina haluaa ylläpitää hyödyllisiä suhteita Yhdysvaltoihin.

Yhteistyölle on vahvat taloudelliset motiivit. Kiinan talouskasvu on heikentynyt merkittävästi, maa on yli-investoinut rakentamiseen ja velkaantumisen painaa. Väestön demografinen kehitys ei kasvata tulevaisuudenuskoa, kun syntyvyys on alhainen ja työikäinen väestö vähenee.

– Kiinassa myös puolueen ote talouselämään on entistä tiiviimpi. Kokemus viittaa siihen, että kun talouselämää aletaan ohjalla puoluepoliittisesta näkökulmasta, se ei kasvaa edistä.

Tämän päivän viisaat voivat olla huomispäivän hölmöjä.

Hän pohdiskelee, että myös maan kehitysvaiheella voi olla vaikutusta. Kun maassa talous on suhteellisen alkeellista, keskusjohtoinen suunnittelu saattaa tuoda menestystä. Kehittyneessä markkinavetoisessa taloudessa suunnitelmatalous ei näytä pystyvän tuomaan ratkaisuja kulluttajien korkeisiin odotuksiin. Tästä on Ilonien mukaan kokemusta kaikista niistä maista, jotka lähtivät suunnitelmatalouden tielle.

Onko Kiinan kuten Venäjänkin tapauksessa vedettävä takaisin näkemystä, että markkinatalous edistää demokratiaa, oikeusvaltiokehitystä ja muita läntisissä maissa hyväksi miellettyjä asioita?

– Se on tärkeä kysymys. Kymmenen vuotta sitten moni olisi sanonut, että markkinatalous edistää juuri näitä, mutta tänä päivänä voi olla vähän skeptinen sen suhteen. Tämä on myös kulttuurikysymys. Jos on hyvin pitkäaikainen autoritäärinen kulttuuri, silloin demokratian itämisaika on hyvin pitkä.

Iloniemmi huomauttaa, että todistelu voi käydä myös toisinpäin. Joku voi sanoa, että tässä sen nyt näemme, kun Kiinassa ei ole demokratiaa, talouskasvu alkaa tyrehtyä.

– Me emme yksinkertaisesti voi tietää, miten asian laita on. Meillä on kokemusta siitä, että demokratia ja markkinatalous ovat hyvä kombinaatio, mutta ovatko ne ainoa toimiva kombinaatio, sitä on liian aikaista sanoa.

Aasiassa kajastaa

Meillä sota Ukrainassa, Venäjän ja Euroopan tapahtumat ovat vieneet päähuomion, välillä uutiskärkeen ovat kiillanneet Lähi-idän sotaiset tapahtumat. Sen sijaan monet hitaammat kehityskulut ovat jääneet varjoon.

Iloniemi muistuttaa, että Aasiassa on tapahtunut positiivista kehitystä. Esimerkiksi Japanin talous on pitkän alavireen jälkeen virkistymässä, ja yli 300 miljoonan asukaan Indonesia on modernisoitumassa.

– Mitä enemmän maailmassa on kehittyviä maita, sen enemmän myös Suomella on mahdollisuuksia.

Samalla isojen maiden näyttämölle on kovaa vauhtia nousemassa Intia. Mutta kun hartiat levenevät, niiden mahtavuutta saatetaan haluta näyttää?

– Näin on usein käynyt, Iloniemi myöntää.

Ainakin ääni halutaan saada paremmin kuuluville. Intia, Kiina sekä puolensadan muun maan muodostama globaaliksi eteläksi kutsuttu ryhmä haluaa, että kun tähän mennessä maailmaa on ohjailtu läntisten periaatteiden ja normien mukaan, nyt täytyy ottaa huomioon niiden näkemykset.

Kuulostaa reilulta, mutta onko kehitys Suomen kannalta hyvä asia?

– Jos se johtaa siihen, että ne maat saavat äänensä kuuluville ennen kaikkea niiden omaan kehitykseen liittyvissä asioissa, silloin se on positiivinen asia. Mutta jos ne haluavat soveltaa omia periaatteitaan meidän maailmaamme, niin kuin me olemme tehneet heidän maailmaansa, silloin se on meille ongelma.

Viisaasti väärässä

Jaakko Iloniemi suhteuttaa tämän päivän tapahtumia vuosikymmenten aikana kerryttämänsä tietopohjan avulla. Silti paraskaan näkemys ei tuo varmuutta tulevasta. Iloniemi on itsekin hieman nurinkurisesti todennut, että jos pystyi aikanaan ennustamaan Neuvostoliiton hajoamisen, piti olla huonosti informoitu.

– Jos silloin oli hyvin informoitu, oli lukenut Neuvostoliitto-tutkijoiden raportteja. Niiden perusteella sellaista hajoamista ei ollut näköpiirissä, hän selventää.

Samoin myös tämän päivän parhaiten informoiduille henkilöille voi tulla isojakin yllätyksiä. Eli tämän päivän viisaat voivat olla huomispäivän hölmöjä?

– Se on ajateltavissa kyllä, hyvin totaalisiaikin muutoksia kansainvälisessä politiikassa aika ajoin sattuu. Mutta silti on suurempi todennäköisyys, että tämän päivän viisaus toteutuu sellaisena kuin me sen ajattelemmekin, kuin että se ei toteutuisi. Joudumme kuitenkin tekemään poliittiset valintamme todennäköisyyksien ja vallitsevan tiedon pohjalta. ✕

Kuka?

Jaakko Iloniemi

Ura

1961–1983 eri tehtävissä ulkoministeriössä, muun muassa Suomen pysyvän edustajan sijaisena YK:ssa, ETYK-suurlähettiläänä Genevessä, poliittisten asioiden alivaltiosihteerinä, suurlähettiläänä Washingtonissa. Sen lisäksi muun muassa Suomen Yhdyspankin johtokunnan jäsen, Elinkeinoelämän valtuuskunnan toimitusjohtaja. Pitkäaikainen taustavaikuttaja, jonka näkemyksistä esimerkiksi monet presidentit ovat olleet kiinnostuneita.

Perhe

Leski, kaksi poikaa ja tytär, neljä lastenlasta

Harrastukset

Kuvataide, ooppera

3,5

suomalaisia rekrytoidaan
vuodessa EU:n virkoihin.

EU:ssa työskentelee yli 60000 henkilöä. Komissiossa heitä on noin 33 000, muita merkittäviä työnantajia ovat Euroopan parlamentti sekä yli 40 EU-virastoa.

29

suomalaista poistuu
vuodessa EU:n viroista.

SUOMALAISTEN ÄÄNI EU:SSA VAIMENEE

Suomalaiset ovat pian selkeästi
aliedustettuina EU-viroissa.

 Sami Laakso Markku Jokinen

Suomalaisten into hakeutua EU-virkoihin on laantunut. Jäsenyyden alkuvuosina kansainväliset tehtävät kiinnostivat ja EU-ura aukesi monelle.

Nyt, lähes 30 vuotta myöhemmin, tilanne on toinen.

Valtioneuvoston teettämän tutkimuksen mukaan vielä tällä hetkellä Suomella on kokoon suhteutettuna varsin hyvä edustus unionin virkakunnassa. Muutos huonompaan on kuitenkin nopea. Eläköityminen kiihtyy, eikä tilalle ole runsaasti hakijoita, saati hakukilpailuisa menestyjiä.

Suomalaisia poistuu EU:n viroista keskimäärin 29 vuodessa, mutta tilalle saadaan vain 3,5 henkilöä. Poistuma vaikuttaa erityisesti suomalaisten osuuteen ylemmissä viroissa.

Pitääkö olla huolissaan, että tulevina vuosina asioita on valmistelemissa entistä harvempi suomalaisten joukko, Tampereen yliopiston valtio-opin professori **Ilkka Ruostetsaari**?

– Kyllä siitä saa olla huolissaan, hän vastaa.

– On tärkeää, että Suomen näkökannat tulisivat esille jo valmisteluvaiheessa, koska vaikuttaminen vasta päätöksentekovaiheessa voi olla myöhäistä. Sillä on merkitystä, että virkamiehet tuntevat

Suomen ja Pohjoismaiden olosuhteet, jotka ovat monessa asiassa erilaiset kuin Etelä-Euroopassa. Näin on esimerkiksi metsäpolitiikassa, joka on Suomelle tärkeää, Ruostetsaari sanoo.

Jatkossa on riski, että asiat voivat edetä EU:ssa Suomen kannalta vinompina.

– Se riski on olemassa. Paljon on kiinni myös siitä, miten suomalaiset poliitikot, virkamiehet ja varsinaiset lobbarit kykenevät vaikuttamaan EU:ssa.

Ruostetsaari pohtii, kuinka EU-tehtävien vetovoiman vähentymiseen vaikuttavat moninaiset tekijät. Esimerkiksi palkkaus ei enää ole yhtä kilpailukykyinen kuin aiemmin, eikä EU-uralle lähtevän puolison työllistyminen ole ongelmatonta. Sekin voi askarruttaa, katsotaanko EU:ssa toimimista meriitiksi, jos haluaa palata töihin Suomeen.

Suomalaiset eivät ole myöskään menestyneet kovin hyvin EU:n virkakilpailuissa, siksi Ruostetsaaren mielestä hakijoita pitäisikin pystyä preppaamaan kotimaassa paremmin. ✕

Lue lisää:

Seuraavalla aukeamalla alkavassa artikkelissa kerrotaan, millaisia vaikutuksia EU-parlamenttivaaleilla on unionin politiikkaan. Suomesta valitaan 15 edustajaa 720-jäseniseen parlamenttiin.

Vaalien jälkeen tehdään **ISOJA PÄÄTÖKSIÄ**

Euroopan parlamentin vaalien jälkeen yksi isoista päätöksistä on suhtautuminen valtiontukiin. Ne vaikuttavat niin yritysten, valtioiden kuin koko unioninkin kilpailukykyyn.

 Pekka Vanttinen, Sami Laakso

Ennusteiden mukaan Euroopan unionin kesäkuisissa parlamenttivaaleissa poliittinen viisari on heilahtamassa oikealle. Sen seurauksena Ulkopoliittisen Instituutin Euroopan unioni -tutkimusohjelman johtaja **Juha Jokela** näkee kansallisten painotusten mahdollisesti voimistuvan EU:n politiikassa.

– Laitaoikeiston teemoissa mukana on suojautumismekanismia kilpailulta, valtion vahvempaa roolia ja sitä kautta valtiontukien sallimista. Nähtäväksi jää, millä tavoin nämä teemat muovaavat perinteisten valtuolueiden agenda ja kuinka ne suodattuvat komission ohjelmaan, Jokela sanoo.

Kysymys on iso, sillä vaalitulokset vaikuttavat unionin viiden vuoden strategiaan. Myös komission puheenjohtajan valinta edellyttää parlamentin enemmistön hyväksyntää. Jokela muistuttaa, kuinka tuleviin linjauksiin vaikuttavat vaalitulosten ohella jäsenmaiden sisäiset poliittiset voima-suhteet. Hänen olettamuksen mukaan jäsenmaiden poliittinen paine saattaa ilmentistä voimakkaampana.

Isoilta tukiaisia

Jatkuessaan sota Ukrainassa määrittää lähes kaikkea unionin toimintaa. Mutta tapahtuu muuallakin maailmassa.

Kova päähkinä purtavaksi on Kiina. EU:n Kiina-suhteiden perustana on edelleen vuonna 2016 laadittu strategia. Sen mukaan suhteet ”stra-

tegiseen kumppaniin” on järjestettävä ”oikeudenmukaisella, tasapainoisella ja molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla”. Komission mukaan näitä tavoitteita ei saavuteta ilman jäsenmaiden ”täyttä yhtenäisyyttä”.

Sen jälkeen tunnelma on muuttunut. Parlamentin kriittisyys Kiinaa kohtaan ja ihmisoikeushuomiot ovat ärsyttäneet Pekingiä. Myös komission äänenpaino on muuttunut. Kiinaa kutsutaan edelleen kumppaniksi, mutta komissio on vuoden 2019 strategisen katsauksensa jälkeen ottanut käyttöön termin ”systeeminen kilpailija”.

Kiviä keskinäissuhteiden reppuun ovat lisänneet Kiinan painostustoimet Liettuaa kohtaan tämän tiivistettyä suhteita Taiwanin. EU:n yhteinen linja on edelleen rakentumatta.

Luvassa lienee kauppapoliittista nuorallakävelyä geopolitiikan rotkon yllä. Vähintä mitä voi odottaa olisi jonkinlainen keskinäinen solidaarisuus jäsenmaiden kesken. Tällaiseen viittaa myös EU-edustuston päällikkö suurlähettiläs **Markku Keinänen** kertoessaan EU:n uudesta lainsäädännöstä: ”Jos jokin kolmas maa uhkaa jotain EU-maata, EU:lla on instrumentteja tukea painostettua maata.”

Toimintaympäristön muutos, kuten Yhdysvaltain *Inflation Reduction Act (IRA)* -paketin aloittama tukikilpailu pakottaa EU:n tarkastelemaan perusteellisemmin sisämarkkinoita ja valtiontuki-politiikkaa.

UPI:n Juha Jokela pohtii, että kyse on unionin ja jäsenmaiden pärjäämisestä uudessa ympäristössä.

– Pandemian seurauksena valtiontukisääntöjä aluksi ymmärrettävästi helpotettiin. →

Suomesta valitaan 15 edustajaa 720-jäseniseen EU-parlamenttiin. Into äänioikeuden käyttämiseen ei ole ollut kovin suurta, vuoden 2019 vaaleissa äänestysprosentti oli Suomessa 41 ja koko unionissa 51 prosenttia.

Hallitus haluaa nostaa ennakkovaikuttamisen jokaisen ministeriön painopisteeksi.

Päästäänkö helpotuksista enää eroon, kun EU elää nyt strategisen kilpailun maailmassa? Suurvalta-toimijat muokkaavat maailmantaloutta, Jokela sanoo.

Helsingin yliopiston tutkija **Timo Miettinen** on nähnyt kaksi vaihtoehtoa. Sallitaan valtioneuvoston sääntöjen pitkäaikaiset muutokset, jotka rapauttavat sisämarkkinoita ja tasapuolista kilpailuympäristöä, tai luodaan EU-tasolle rahoitus- ja investointivälineitä, joilla vastata IRA-paketin kaltaiseen kilpailuun.

Suomi on asemoitunut tiukkana valtioneuvoston vastustajana ja sisämarkkinoiden varjelijana. Tammiukuussa julkaistuissa EU-ministerivaliokunnan tavoitteissa mainitaan ensimmäisenä Euroopan strategisen kilpailukykyyn vahvistaminen. Sen on perustettava unionin vahvuuksien kehittämiselle ja markkinaehtoisille ratkaisuille, joissa toimivat sisämarkkinat ovat keskeinen lähtökohta.

Sisämarkkinoiden sirpaloituminen on silti käynnissä, kun suuret jäsenmaat myöntävät tukia, joihin suomenkaltaiset kansantaloudet eivät pysty. Esimerkiksi energiakriisin hoitamiseen tarkoitettuja valtiontukeita 77 prosenttia on Saksan ja Ranskan myöntämiä. Kaksikko on lisäksi tukenut avokätisesti esimerkiksi teräs- ja akkutehtaita vihreän siirtymän nimissä.

Eikä Suomikaan ole jäänyt toimettomaksi. Hallituksella on 400 miljoonan elinkeinopoliittinen varaus, jolla voidaan osallistua kamppailuun vihreistä investoinneista.

Mallia suvereniteettirahastosta?

Päätökset valtioneuvoston myöntämisen ehdoista on toistaiseksi tehnyt komissio. Haasteena on se, että tukipäätökset ovat kansallisia.

– Lisäksi valvonta on vaikeaa – menevätkö tuet innovaatioihin, tutkimukseen vai tuotannon tukemiseen? Jos valtioneuvostoa jatkossa myönnetään, keskusteluun voi nousta kohteiden määrittely ja käytön koordinoitu valvonta. Se on poliittisen ja taloudellisen keskustelun paikka, Juha Jokela ennakoii.

Suomelle yhteisvastuullisten instrumenttien lisääminen on poliittisesti hankalaa. Markku Keinänen arvioi kuitenkin, että piirustuspyödylle on tulossa komissiosta uusia avauksia, mutta uusia mahdollisia malleja hän ei vielä arvaile.

Keinänen viittaa esimerkiksi suvereniteettirahastoon. Sen oli tarkoitus tukea Euroopan teollisuutta ja vihreän teknologian käyttöönottoa, kun kaikki jäsenmaat eivät laajaan valtioneuvoston politiikkaan kykene tai siihen halua ryhtyä. Hanke enemmän tai vähemmän hautautui, mutta itu jäi elämään.

– Pitää keskustella ja ideoida. Ja sitten pitää miettiä, miten mahdolliset uudet järjestelyt palvelisivat myös Suomea. Tulevalle komissiolle ja jäsenmaille haaste on iso, Keinänen sanoo.

Sisämarkkinoiden tulevaisuudesta ja kilpailukykyistä papereita valmistelevat nyt kaksi italialaista, EKP:n entinen pääjohtaja, liittovaltiomyönteinen **Mario Draghi** sekä entinen pääministeri **Enrico Letta**. Ehdotusten on määrä valmistua ennen kesäkuun parlamenttivaaleja.

Vaikuttamista laajalla skaalalla

”Kuinka monta metsää Suomessa on?” Ulkomaisen EU-virkamiehen väitettävä kysymystä käytetään esimerkkinä suomalaisen lobbaamisen viime vuosien tasosta.

Markku Keinänen ei oikein niele edelliselle hallitukselle osoitettua kritiikkiä huonosta EU-vaikuttamisesta. Silti vaikuttamistyöhön on panostettava lisää. Hetki on nyt.

– Komissio rakentaa ohjelmaa tulevalle lainsäädäntökaudelle. Hallitus Suomessa on hyväksynyt tavoitteet ja järjestäytyminen on mennyt hyvin. Excel-suunnitelmat siitä, kuka tekee mitä ja milloin, ovat valmiina. Etujärjestöjä on kuultu laajasti, saatu perusteluja ja argumentteja. Suomalainen konsensus toimii kivasti.

Nykyhallitus haluaa, että ennakkovaikuttaminen nostetaan jokaisen ministeriön painopisteeksi. Kohteina ovat EU-komissio, parlamentti, ulkosuhdehallinto, yksittäiset jäsenvaltiot sekä

epävirallisemmin erilaiset verkostot. Yksi vaikutamisen muoto on lyöttäytyä yhteen samanmielisten kanssa.

Juha Jokelan mukaan Suomi on välttänyt pysyviä tai suljettuja blokkeja. Eräänlainen poikkeus oli yhteisvelkaa vastustava ja budjettikuria korostava nuuka porukka, Hansa-ryhmä. Mukana olivat pohjoismaat, Hollanti ja osin myös Saksa. Lisäksi Espanjan kanssa Suomella on ollut jaettu puheenjohtajuus avoimia sisämarkkinoita ajavassa ryhmässä. Se on nyt vaalien alla aktivoitunut.

Jatkossa liittouduttaneen asiakohtaisesti. Pysyvämmältä vaikuttaa kuitenkin lähentyminen Ruotsin kanssa. Sen ilmentymänä **Petteri Orpo** ja **Ulf Kristersson** lähettivät tammikuussa Mario Draghille yhteisen kirjeen, jossa pääministerit puolustivat yhteismarkkinoita ja varoittivat valtiontukien sääntelyn löysentämisestä.

Omien kantojen ajamista hankaloittaa se, että Euroopan unioni on organismi, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Erimielisyydet yhdellä sektorilla voivat heijastua toiselle. Määräenemmistöt ja yksimielisyyden vaateet voivat myös halvaannuttaa.

Juha Jokela antaa esimerkin.

– Kauppapolitiikka on unionin yksinomaisessa kompetenssissa. Jäsenmaat päättävät EU:n neuvostossa neuvottelujen speksit. Sitten komissio neuvottelee ja jäsenmaat päättävät sopimuksen hyväksymisestä. Vaikka päätöksenteossa voitaisiin käyttää määräenemmistöä, neuvostossa pyritään yksimielisyyteen. Tämä johtuu osin siitä, että nykyiset laaja-alaiset sopimukset sisältävät osia, jotka kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan ja edellyttävät lopuksi kansallista ratifiointia.

Tästä monimutkaisuudesta johtuu, että sopimuksen voimaansaattaminen voi pysähtyä yhden maan vastustukseen. Näin meinasi käydä Kanadan kanssa solmitun CETA-sopimuksen yhteydessä. Nyt eteläamerikkalaisten maiden kanssa käytävää kauppaa koskeva Mercosur-sopimus on vaarassa Ranskan vastustuksen takia. Ollakseen uskottava kauppapoliittinen toimija, unionin olisi Jokelan mukaan sujuvoitettava päätöksentekoaan.

Keinänen on samaa mieltä. Määräenemmistöllä tehtävien unionisopimusten käyttäminen voisi olla ratkaisu.

Strategisempi ote

Lähitulevaisuus puoltaakin kompetenssin ja toimivallan siirtoa unionille. Jää nähtäväksi, kuinka hyvin se onnistuu ilman perussopimuksen avaamista. Jokelan ja Keinänen mukaan avaamisen aika ei ole nyt.

Paljon olisi tehtävissä ilman sopimusremonttiakin. Keinänen toivoo unionilta strategisempaa otetta, ehkä pientä tinkimistä kirkasotsaisuudesta ja kunnianhimoisuudesta, porkkanan ohella myös kepin käyttöä.

– Unionilla on kauppapolitiikassaan autonomisia instrumentteja, joilla vastata epäreiluun kilpailuun. Esimerkiksi jos jokin maa ei avaa julkisia hankintojaan, pitäisikö meidänkin ne sulkea? Strategisuudesta voi muistella TTIP-sopimuksen kohtaloa. Tavoitteena oli eurooppalaisten yritysten parempi pääsy Yhdysvaltain markkinoille. **Obama** ehdotti sopimuksesta kevytversiota, mutta EU sanoi ei – otamme vain täyden vapaakaupan. Olisi ehkä kannattanut suostua, Keinänen pohtii. ✕

Yritys vaikuttaa toimintaympäristöön

Koetut kriisit kuten pandemia, sota, energiakriisi ja inflaatio heijastuvat tulevan EU-agendan painotuksissa. Mitkä niistä ovat keskeisiä Fortumin kaltaiselle yritykselle ja miten niihin pyritään vaikuttamaan?

Tulevan komission työlistan oletetaan korostavan Euroopan teollista kilpailukykyä, strategisten riippuvuuksien vähentämistä ja energian toimitusvarmuutta. Siirtymä puhtaaseen energiaan edesauttaa näiden tavoitteiden saavuttamista. Energia määrittää lähes kaikkea.

Tässä murroksessa energiayhtiö Fortum on merkittävä toimija ja aktiivinen vaikuttaja myös EU-tasolla.

– Julkaisimme hiljattain toivelistan seuraavan komission prioriteeteiksi. Yhteinen nimittäjä on puhtaan sähkön avulla tapahtuva dekarbonisaatio. Sähköntuotanto on jo hyvällä polulla kohti hiilineutraalisuutta erityisesti Pohjoismaissa. Nyt huomio pitäisi kääntää teollisuuden päästöjen vähentämiseen. Siinä sähköistymisellä ja Euroopan vetytalouden kehittymisellä on tärkeä rooli, valottaa tulevaisuutta Fortumin yhteiskuntasuhteista vastaava **Merja Paavola**.

Energiasiirtymää saattavat hänen mukaansa hidastaa ja jopa uhata lupamenettelyihin liittyvät byrokraattiset prosessit valituskierröksineen. Fortum näkisi mielellään päätöksien nopeutuvan niin EU:ssa kuin kansallisellakin tasolla.

– Hankkeiden luvitusten osalta nykykomissio on tehnyt paljon, joskin sujuvoittamiseen tähtäävät toimet on hajautettu useisiin instrumentteihin ja kokonaisuus on vaikeaselkoinen. Lopulta

vastuu on jäsenmailla, on kyse sitten sähköverkkojen rakentamisesta tai voimalaitoksista, Paavola toteaa.

Pohjoismaisuutta edistetään Brysselissä

Geopolitiikka heijastuu voimakkaasti energiasektoriin. Siksi alan yritysten on seurattava politiikan ja talouden kehityskulkuja myös Euroopan ulkopuolella. Energia-alaan vaikuttaa lisäksi kasvava määrä lainsäädäntöä. Suuri osa regulaatiosta tulee joko suoraan tai välillisesti EU:sta.

EU-asioiden painoarvo Fortumille onkin kasvanut. Johtoa ja asiantuntijoita käy Brysselissä tiheästi, ja yhtiön toimitusjohtaja on vuodesta 2023 toiminut alan keskeisen järjestön Eurelectricin varapuheenjohtajana.

Paavolan mukaan yhtiöiden on vaikutettava asioihin myös pysyvästi paikan päällä. Fortumin yhden hengen toimisto Brysselissä on kasvanut kolmen hengen EU-tiimiksi. Lisäksi EU-vaikuttamiseen osallistuu iso joukko henkilöstöä yhtiön toimintamaissa. Työtä tehdään sekä alan järjestöjen kautta että suoraan samanmielisten yhtiöiden kanssa.

– Pohjoismaat ovat edelleen meille tärkeä viiteryhmä. Sen äänen tulisi kuulua voimakkaammin. 'Nordics' on hyvä brändi Brysselissä. Olemme edelläkävijöitä ilmastopolitiikassa, meillä on kehittynyt alueellinen sähkömarkkina ja energi-

© VASTAVALO / MIKKO PAARTOLA

antuotantomme on lähes päästötöntä. Jaamme toimitilat Brysselissä muutaman pohjoismaisen energiayhtiön sekä neljän pohjoismaisen energia-teollisuuden järjestön kanssa.

Energiamuodot samalle viivalle

Nykykomission viimeinen energia- ja ilmasto-politiikkaa koskeva tiedonanto, EU:n 2040 ilmastotavoitteet, julkaistiin helmikuun alussa.

– Vaikka odotukset eivät osin olleet kovin rohkaisevia, oli todella myönteistä ja tärkeää, että komissio asettaa edelleen riman korkealle ja esittää 90 prosentin hiilidioksidin vähennystavoitetta vuoteen 2040 mennessä, Paavola kehaisee. Varsinainen lainsäädäntöehdotus jää tosin seuraavalle komissiolle.

Ursula von der Leyenin komissiota on moitittu ideologisuudesta suhteessa energiantuotantomuotoihin. Fortum toivoo jatkossa avoimempaa ja pragmaattisempaa otetta ja esimerkiksi ydinvoiman asettamista samalle viivalle muiden hiilivapaiden tuotantomuotojen kanssa.

Ennusmerkit osoittavatkin siihen suuntaan. Ydinvoimaan myönteisesti suhtautuvien jäsenmaiden joukko on laajentunut ja ydinvoimasta ylipäättään puhutaan enemmän. Suhtautuminen pieniin reaktoreihin on jopa innostunut.

Fortumin toive komission pragmaattisuudesta ulottuu myös vesivoimaan. Joustavan vesivoiman

Geopolitiikka
heijastuu
voimakkaasti
energia-
sektoriin.

kilpailukyvyistä tulisi huolehtia samalla, kun avataan ovi vesivoimakapasiteetin kasvulle erityisesti pumppuvoimaloiden kautta. Toivelistalla on EU:n strategia vesivoimalle, muille uusiutuville energialähteille sellainen on jo laadittu.

Paavola tähdentää, että puhdas siirtymä ei toteudu itsestään. Se vaatii vahvaa poliittista sitoutumista ja politiikka- ja lainsäädäntötoimia sekä kannusteita puhtaan energian tuottajille ja käyttäjille. Varsinkin vedyn osalta toimijoiden on syytä löytää toisensa.

– Vetytaloudessa teollisten toimijoiden ja energiantuottajien välinen yhteistyö on tyypillisesti tiivistä. Tarvitaan uudenlaisia liiketoimintamalleja ja riskien jakamista. Tässä myös julkisilla toimijoilla on tärkeä rooli hankkeiden saamiseksi liikkeelle, mutta erityisesti infrastruktuurin ja markkinan rakentajana.

Paavolan mukaan EU:n tohtisi panostavan myös energiateknologioiden toimitusketjujen kehittämiseen. Näin vähennettäisiin riippuvuutta kolmansista maista esimerkiksi ydin-, tuuli- ja aurinkovoi-mateknologioiden osalta.

– Protektionismia emme kuitenkaan kannata, Merja Paavola alleviivaa. ✕

Suomi jäi viennin VAUHDISTA

Viennin vuosikausia jatkunut huono kehitys näkyy julkisen talouden tulokertymässä ja velkaantumisessa.

✍ Sami Laakso ✍ Carla Ladau

Nyt siihen on havahduttu: Suomen talous on huonossa kunnossa ja julkisen talouden velkaantumistahti uhkaa jo rikkoa Euroopan unionin säännöt.

Havahtuminen olisi voinut tapahtua jo aikapäivää sitten, sillä kehityssuunta on ollut pitkään nähtävissä ulkomaankaupan tilastoista.

Aikeet hidastaa velkaantumistahtia menoja leikkaamalla on kirvoittanut vaatimuksia siitä, kuinka Suomen pitää jatkossakin olla pohjoismainen hyvinvointivaltio.

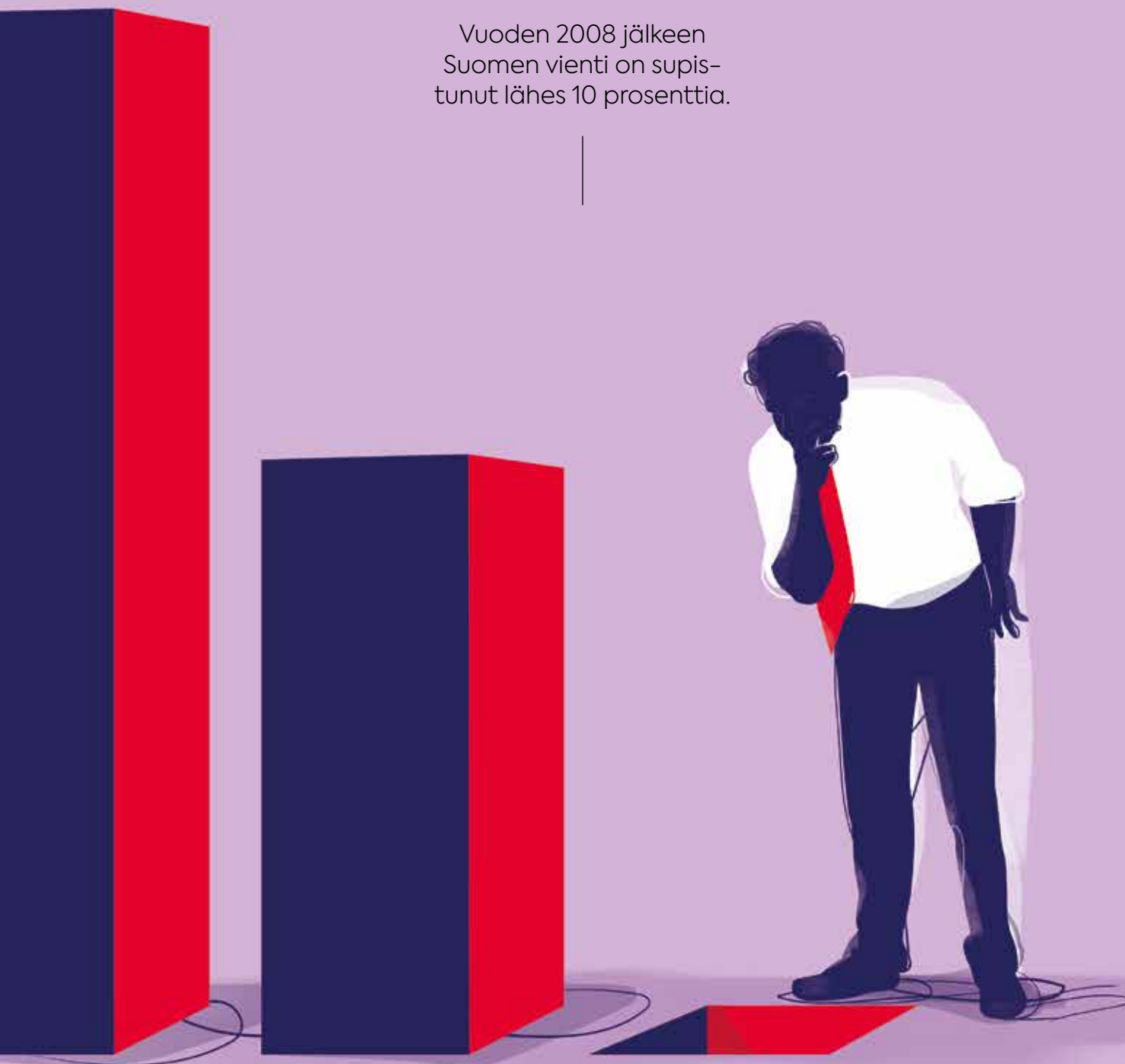
Ainakin vientimaana olemme jääneet muiden Pohjoismaiden vauhdista. Tämän vuosituhannen alussa kaikissa Pohjoismaissa tavaroiden ja palveluiden viennin osuus bruttokansantuotteesta oli noin 40 prosenttia. Vuonna 2022 Suomi oli edelleen samalla tasolla, kun Ruotsi ylsi 45:een ja Tanska 59 prosenttiin.

Myös vertailu muihin maihin tekee kipeää. Tavaraviennin volyymin kehitys vuoden 2008 jälkeen näyttää Virolle kasvua reilu 80 prosenttia, Saksalle yli 30 prosenttia ja Ranskallekin 20 prosenttia. Suomi on ollut vastaantulija, sillä vienti on supistunut lähes 10 prosenttia. Itse asiassa Suomen tavara-vienti on määrällisesti tällä hetkellä samaa luokkaa kuin vuonna 1999.

Palveluvienti on sentään kasvanut, mutta se ei ole kyennyt korvaamaan tavaraviennin takkuamista. Lisäksi palvelutase on rakenteellisesti alijäämäinen. Niinpä sekä tavara- että palveluviennin huomioiva vaihtotase on Suomessa ollut negatiivinen 2010-luvun alusta lähtien, kun muissa Pohjoismaissa se on pysynyt positiivisena.

Tämä näkyy velkaantumiskehityksessä. Ennen finanssi-kriisiä Suomen velkasuhde oli noin 35 prosenttia brutto- →

Vuoden 2008 jälkeen
Suomen vienti on supis-
tunut lähes 10 prosenttia.

kansantuotteesta eli samaa suuruusluokkaa kuin Ruotsilla ja Tanskalla. Niillä taso on pysynyt samana, mutta Suomella se on jo yli 70 prosenttia ja Suomen Pankin ennusteissa sen odotetaan nousevan yli 80 prosenttiin.

– Talouden kasvuongelmat ovat hyvin paljon julkisen talouden ongelmien taustalla, Suomen Pankin ennustepäällikkö **Meri Obstbaum** kiteyttää.

Missä on mennyt vikaan?

Syy viennin heikkoon menestykseen ei löydy pelkästään kustannuskilpailukyvyistä, sillä sen osalta emme ole viime vuosina enää antaneet kilpailijamaillemme tasoitusta. Kuulostaa hyvälle, mutta asiassa on kitkerä sivumaku.

– Meillä työn hinta on noussut maltillisemmin kuin muualla. Mutta eihän palkkamaltilti ja pienet työkuukustannukset ole itseisarvo vaan meidän tavoitteena pitäisi olla korkeat palkat. Niiden edellytyksenä on korkean jalostusasteen tuotanto, jolla korkeammat palkat pystyttäisiin rahoittamaan, Obstbaum sanoo.

Etenkin Suomen kaltaiselle pienelle syrjäiselle maalle vienti on äärimmäisen tärkeää. Vuosituhat alkoi vahvassa myötätuudessa, Nokia kukoisti ja sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotteet kävivät maailmalla kaupaksi ja paperiakin kulutettiin paljon. Vaihtotase oli vahvasti ylijäämäinen.

Vuonna 2008 tapahtui dramaattinen muutos, jonka happamia hedelmiä syömme edelleen.

– Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden voimakas supistuminen pysyvästi heikensi Suomen talou-

den tulopohjaa, mutta menot jatkoivat samalla kasvu-uralla. Tätä kuilua ei ole saatu kurottua umpeen, menoja ei ole sopeutettu aiempaa heikompaan tulopohjaan.

Vaikka Nokian kännykkäbisneksen romahdus kuulostaa jo aika vanhalta selitykseltä tämän päivän ongelmiin, Obstbaumin mukaan se kuitenkin oli Suomelle niin valtava shokki, että se näkyy edelleen työntuottavuustilastoissa. Hän käyttääkin tapahtumasta ilmaisua *disruptiivinen teknologishokki*.

Aikaisemmin tutuksi tuli lause, jonka mukaan korkean kustannustason maana Suomessa on tuotettava korkean jalostusasteen tuotteita. Bulkkiä me kuitenkin yhä enemmän myymme ja samalla ulkomaankauppa tuo vähemmän arvonlisäystä.

– Välituotteiden osalta ulkomaankauppa on pysynyt ylijäämäisenä. Tässä puhutaan perusteollisuuden välituotteista kuten kartongista, sellusta ja metalleista. Nämä ovat paljon matalamman jalostusasteen tuotantoa kuin esimerkiksi sähkö- ja elektroniikka-alan tuotanto on ollut. Myös raaka-aineiden ulkomaankauppa on ollut ylijäämäistä, kaikessa muussa olemme alijäämäisiä.

Nämä tiedot viittaavat Obstbaumin mukaan siihen, että tuotanto on kokonaisuudessaan taantunut matalamman jalostusasteen suuntaan.

Tuottavuuskehitys näkyy elintasossa

Kun vienti ei kasva, se näkyy koko kansantalouudessa. Obstbaum sanoo ekonomistien olevan harvinaisen yksimielisiä siitä, kuinka vapaa ulkomaankauppa tuo kansainvälisen työnjaon myötä tehokkuus- ja tuottavuushyötyjä ja edistää talouskasvua.

Suomessa tuottavuuskehitys on ollut kansainvälisesti vertailtuna heikkoa. Riippumaton, tutkimustietoon pohjautuvia tarkasteluja tekevä talouspolitiikan arviointineuvosto nimesi sen talouden keskeiseksi ongelmaksi.

Obstbaum konkretisoi asian merkitystä sanomalla, että tuottavuuskehitys kuvaa melko tarkasti elintason nousua pitkällä aikavälillä. Tilastot puhuvat samaa kieltä. Elintaso mittavaa bruttokansantuote henkeä kohden palautui vuoden 2008 tasolle vasta 2022.

Tuottavuus on tärkeä myös siksi, että se määrittää yritysten pitkän aikavälin palkanmaksuvaran.

– Vain tuottavat yritykset pystyvät valmistamaan kannattavasti tavaroita ja palveluita kansainvälisille markkinoille. Se, että saisimme täällä tuotettua enemmän arvonlisää, vahvistaisi

Tuotanto on taantunut matalamman jalostusasteen suuntaan.

talouden tulopohjaa ja siten helpottaisi julkisen talouden tilannetta.

Alijäämä jatkuu

Suomen Pankin analyysin mukaan vaihtotase pysyy alijäämäisenä.

– Ei ole näkyvissä mitään sellaista, mikä olisi lähivuosina kääntämässä kehityksen. Pitäisi kehittää kilpailukykyistä tuotantoa, jota saataisiin myytyä ulkomaille. Jos sellaista ei synny, meillä vaihtotaseen alijäämä todennäköisesti jatkuu.

Obstbaum kaipaa strategisempaa ajattelua siitä, miten Suomi voisi hyötyä globaaleista markkinoista nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa-kin sekä toimenpiteitä koulutuksen, innovaatiopolitiikan ja kasvupolitiikan alueilla.

Suunnan kääntäminen voi olla hidasta, eikä tehtävää helpota työikäisen väestön väheneminen. Lisää tekijöitä tarvittaisiin ulkomailta.

Obstbaum mukaan globalisaatio- ja työmarkkinatutkimuksessa päädytään konsensusseen, että koulutusta tarvitaan tulevaisuuden työmarkkinoilla yhä enemmän. Suomessa nuorten koulutusaste on kuitenkin kääntynyt laskuun ja oppimistulokset ovat heikentyneet. Hän antaa haavaan vielä ripauksen suola.

– Jos meidän ainoa voittava strategiamme voisi olla se, että me pystyisimme tarjoamaan kansainvälisille markkinoille osaamiseen ja korkean

jalostusasteen tuotantoon perustuvia tuotteita ja palveluja, siitä näkökulmasta ihmetyttää meidän koulutuspoliittinen valintamme satsata vahvasti ammatilliseen koulutukseen eikä korkeakoulutukseen.

Energia ei yksin riitä

Jotain hyvääkin taloudesta kuuluu, sillä työllisyysastetta on sentään saatu nostettua ylöspäin. Mutta kurkistus tämän mittarin taakse paljastaa, että tehtyjen työtuntien määrä on edelleen alempi kuin ennen koronakriisiä. Lisäksi suuri osa uusista työpaikoista on tullut matalan tuottavuuden aloille.

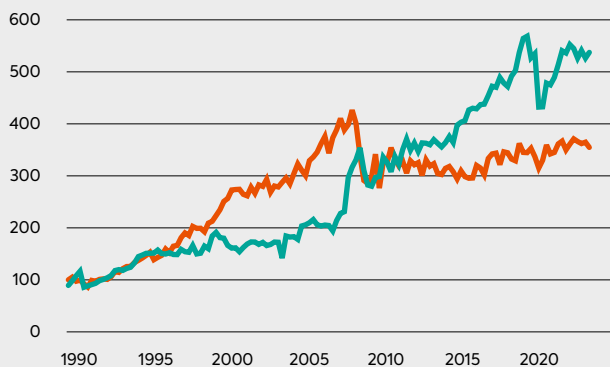
Nyt tulevaisuuden uskoa on laskettu Suomeen rakennettavan edullisen ja päästöttömän energian varaan. Sekään ei välttämättä tarkoita, että energian tuoma uusi syntyvä tuotanto pohjautuisi osaamiseen. Oleellista olisi, että investointeja saataisiin monenlaisille aloille, joilla arvonnäkökohtaa saataisiin kasvatettua.

– Jos me kilpailemme vain halvalla energialla, se voi nimenomaan ohjata tuotantoa bulkkityyppiseen tuotantoon eikä korkean jalostusasteen tuotantoon, Meri Obstbaum sanoo. Hän muistuttaa, että yritysten investointien sijaintipäätöksissä painavat edullisen energian lisäksi myös monet muut seikat kuten juuri osaavan työvoiman saatavuus. ✕

Tuottavuuskehitys on ollut kansainvälisesti vertailtuna heikkoa. Se on talouden keskeinen ongelma.

Tavara- ja palveluvienti

Indeksi, 1990 = 100, kausitasoitettu

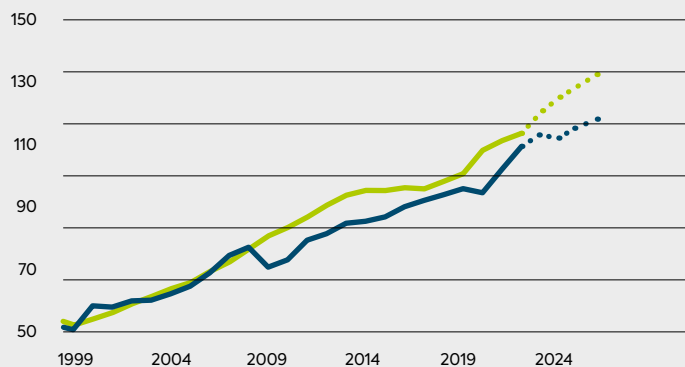

— Tavaravienti
— Palveluvienti

LÄHDE: TILASTOKESKUS

Julkisyhteisöjen tulot ja menot (pl. työeläkelaitokset)

Miljardia euroa

— Tulot
— Menot

LÄHTEET: TILASTOKESKUS JA SUOMEN PANKKI

United Nations Climate Change

DUBAI 2023

Dubain ilmastokokous

- Kävijöitä noin 85 000
- Osallistuneita maita tai yhteisöjä: 180
- Kävijöitä Suomen paviljongissa: 3 000

COP28 UAE

ILMASTO- KOKOUS antoi suuntaviivat

YK:n 28. ilmastokokous saattoi tarkoittaa lopun alkua fossiilisille polttoaineille. Suomalaisyrietykset esittelivät Dubaissa omia hiilijalanjälkeä pienentäviä ratkaisujaan.

✍ Matti Välimäki 📷 Lehtikuva

Dubaissa marras-joulukuussa järjestetyn ilmastokokouksen loppulauselmassa on historiallinen linjaus, kun maita kehoitetaan luopumaan fossiilisista polttoaineista.

Suomen ilmastoasiain pääneuvottelija, ympäristöneuvos **Marjo Nummelin** ympäristöministeriöstä kertoo, että fossiiliset polttoaineet mainitaan nyt ensimmäistä kertaa kansainvälisten ilmastokokousten päätöksissä.

– Vaikka kyseessä on vain kehoitus, eikä siinä puhuta tarkemmin aikataulusta, se on iso viesti ja askel eteenpäin. Se antaa paljon vauhtia vihreälle siirtymälle.

Hänen mukaansa merkittävä läpimurto oli myös päätös luoda rahasto, joka korvaa kehittyville maille, erityisesti pienille saarivaltioille, ilmastonmuutoksen aiheuttamia tuhoja.

Dubain päätöslauselmassa vaaditaan myös uusiutuvan energian kapasiteetin kolminkertaistamista sekä energiatehokkuuden kaksinkertaistamista vuoteen 2030 mennessä.

Nummelin luonnehtii, että Dubai oli menestys, varsinkin ennakko-odotuksiin nähden.

– Dubai yllätti positiivisesti. Moni epäili, mitä voisi olla luvassa kireässä geopoliittisessa tilantees- →

Ympäristöministeriön
ympäristöneuvos
Marjo Nummelin

Oleellista on, miten päätökset muuttuvat toimiksi.

sa pidetystä ilmastokokouksesta, jonka puheenjohtaja tuli öljyntuottajamaasta. Vaikka Suomi ja EU hakivat toki vahvempaa sitoutumista fossiilisten alasajoon, niin neuvottelutulos oli hyvä.

Päätökset on pantava toimeen

Oleellista on nyt se, miten päätökset muuttuvat toimiksi ja miten päästövähennystavoitteita pystytään viemään lainsäädäntöön ja kansallisiin suunnitelmiin.

– EU:lla on laajin ja kattavin lainsäädäntöpaketti, mutta myös esimerkiksi Yhdysvalloissa on

laaja lainsäädäntökokonaisuus tukemassa vihreää siirtymää.

Nummelin toteaa, että Kiinan rooli suurimpana päästöjen aiheuttajana tulee olemaan ratkaiseva.

– Kiinalla on oma viisivuotissuunnitelma ja tavoitteensa päästöjen kasvun taittamisesta vuoteen 2030 mennessä. Analyysien mukaan päästöt saattaisivat kääntyä laskuun Kiinassa kuitenkin jo ensi vuonna.

Kaikkien maiden tulee ilmoittaa uudet, vuoden 2030 jälkeiset päästövähennystavoitteensa ensi vuonna.

Osaratkaisut rakentavat kokonaisuuden

Dubain päätöksissä päähuomio on energiantuotannon irtautumisessa fossiilisista polttoaineista.

Nummelin korostaa, että myös muilla sektoreilla tarvittaisiin nopeasti lisätoimia.

– Maatalous ja liikenne ovat myös tärkeitä. Tarvitsemme myös esimerkiksi digitaalisuutta ja kiertotaloutta, paljon erilaisia osaratkaisuja erilaisiin ympäristöihin.

Lisäksi hiilinieluja on kasvatettava merkittävästi. Dubain päätöksiin kirjattiin metsäkadon pysäyttäminen vuoteen 2030 mennessä.

Toistaiseksi globaalit päästöt ovat kasvaneet vuosi vuodelta.

– Globaalilla tasolla on puuttunut yhteinen tahtotila fossiilisten polttoaineiden alasajoon; monista maista on uupunut myös riittävän pitkäjänteinen ja johdonmukainen uusiutuvaan energiaan ja muuhun puhtaaseen energiaan ohjaava politiikka. Kehittyvissä maissa on omat haasteensa, jotka liittyvät energiasiirtymän edellyttämiin investointeihin.

Nummelin korostaa, että esimerkiksi puhtaan energiantuotannon teknologia on jo pitkälti olemassa. Kyse on ennen kaikkea poliittisista päätöksistä, tahdosta ottaa se käyttöön.

– Dubai antoi tässä toivoa. Miltei 200 maata teki yhdessä päätöksiä. Merkittävää on myös se, että Yhdysvallat ja Kiina ovat pystyneet tekemään ilmastoasioissa yhteistyötä. ✕

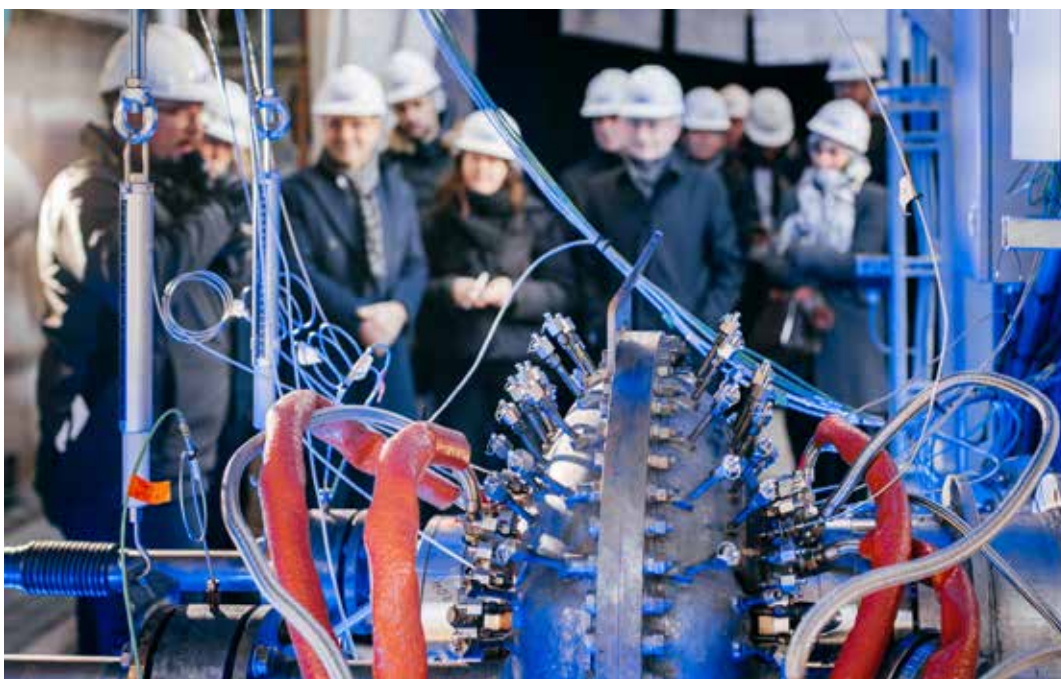
Ilmastomarkkinat vetävät

Dubain Suomen paviljongissa järjestettiin keskusteluja virallisten neuvottelujen ohessa ja suomalaisyritykset esittelivät ratkaisujaan hiilijalanjäljen pienentämiseksi.

Suomen paviljongin johtaja **Severi Keinälä** luonnehtii, että suomalaisten järjestämä ohjelma herätti kiinnostusta ja sai paljon hyvää palautetta. Suomi tunnetaan kansainvälisesti vihreän siirtymän maana.

– Suomalaisyrietykset ymmärsivät aikoinaan ensimmäisten joukossa, että niiden teoilla on merkitystä ilmastonmuutoksen hillinnässä ja että ilmastoystävällisillä ratkaisuilla on valtava kysyntä. Tuotetta kuin tuotetta voi kehittää ilmastoystävällisemmäksi ja saavuttaa näin myös kilpailukykyä. Outokumpu menestyy tekemällä vihreämpää terästä ja Nokia tekemällä digitaalisia ratkaisuja, jotka vähentävät muun muassa liikunnan tarvetta. Esimerkkejä on lukemattomia.

Suomen paviljongin toteuttivat ja rahoittivat Business Finland ja yritykset yhteistyössä Climate Leadership Coalitionin, EK:n, Keskuskauppakamarin sekä ministeriöiden ja Sitran kanssa. Paviljongissa esiintyi parikymmentä suomalaisyritystä ja yhteisöä. ✕

© RISTO VAURAS

Coolbrookin
toimitusjohtaja
Joonas Rauramo

Raskaan teollisuuden päästöt leikkuriin

Raskaassa teollisuudessa, esimerkiksi kemikaalien, raudan, teräksen ja sementin valmistuksessa tarvitaan erittäin korkeita, jopa 700–1 700 asteen lämpötiloja. Prosesseissa käytetään yleensä fossiilisia polttoaineita.

Coolbrookin toimitusjohtaja **Joonas Rauramo** kertoo, että tilanne on muuttumassa. Yrityksen kehittämällä sähköisellä turbokoneteknologialla päästään nyt vastaaviin lämpötiloihin.

– Sähkömoottorin pyörittämät lavat kiihdyttävät kaasun, vaikkapa ilman, korkeaan nopeuteen, ja sitten nopeutta lasketaan äkillisesti. Kaasu kuumenee, minkä jälkeen se johdetaan teolliseen prosessiin. Eli sähköenergia muuttuu liike-energiaksi ja sitten lämpöenergiaksi, Rauramo kuvailee.

Hän lisää, että teknologialla päästään myös paljon parempaan hyötysuhteeseen, kuin vaikkapa vihreää vetyä käyttämällä.

Coolbrookin sähköinen reaktori mahdollistaa sähköisen höyrykrakkauksen kemian- ja petrokemianteollisuudessa. Teknologialla, jonka esimerkiksi *Finan-*

cial Times valitsi ”Technology Champ” 2022 -listauksessaan vuoden johtavaksi teolliseksi tuotantoinnovaatioksi, voi olla globaalisti valtava merkitys.

– Olemme laskeneet, että ratkaisujemme avulla raskaan teollisuuden hiilidioksidipäästöjä pystytään vähentämään globaalisti jopa 30 prosentilla.

Muutoksen vauhti voi yllättää

Coolbrookin teknologian kaupallistaminen on alkanut. Ensimmäisiä sopimuksia teollisen kokoluokan toimituksista asiakkaiden tuotantolaitoksille on luvassa jo tänä vuonna.

– Prosessien sähköistäminen vaatii tietenkin investointeja, isolta tehtaalta noin sata miljoonaa euroa, mutta liikkeelle voi lähteä myös vähitellen. Tehtaan tuotantoprosesseista 10–20 prosenttia voidaan sähköistää varsin helposti.

Joonas Rauramo veti aikaisemmin Fortumin tuulivoimabisnestä. Hän on todistanut aitiopaikalta jo yhtä suurta teknologista murrosta.

– Muutos voi vaikuttaa aluksi hitaalta, mutta sitten se saattaa tapahtua voimalla, joka yllättää kaikki.

Coolbrookin ratkaisu juontuu 30 vuoden taakse, raketti-insinöörien keksintöihin. Yhtiö on kehittänyt teknologiaa yli kymmenen vuotta ja tekee nykyisin yhteistyötä globaalien suuryritysten kanssa. Yhtiön teollisen mittakaavan pilottilaitos toimii Hollannissa.

Työn merkityksellisyys on tärkeää

Rauramo arvioi liikevaihdon kasvavan kymmenestä miljoonasta parissa vuodessa 100 miljoonaan ja nousevan miljardiluokkaan jo vuosina 27–28. Yritys työllistää Suomessa, Isossa-Britanniasa, Hollannissa ja Intiassa nyt noin 70 henkeä, mutta toimitusjohtajan mukaan vuosikymmenen lopussa jo tuhansia.

– Rekrytointi on ollut helppoa. On ollut hienoa nähdä, miten alan parhaita osaajia uravaiheesta riippumatta ei motivoi pelkkä palkka. Tärkeintä on merkityksellisyys ja mahdollisuus hyödyntää osaamista puhtaan teollisuuden vallankumoukseen. ✕

Carbo Culture Oy:n hiili-
markkinoiden ja yhteis-
kuntasuhteiden johtaja
Hanna Ojanen

Biohiileen varastoitua hiilidioksidia

Carbo Culture Oy tekee biohiiltä jätebiomassasta, esimerkiksi sahajauhopennelleistä tai pähkinänkuorista.

– Biohiilessä kasvissa oleva hiili pysyy tallessa yli tuhat vuotta, eikä se vapaudu ilmakehään, yhtiön hiilimarkkinoiden ja yhteiskuntasuhteiden johtaja **Hanna Ojanen** kertoo.

Suomalais-yhdysvaltalainen Carbo Culture on kehittänyt omaa pyrolyysitekniikkaansa noin kymmenen vuoden ajan. Yritys työllistää 30 henkilöä, ja se avasi viime vuonna Euroopan innovaationeuvoston tuella Keravalle teollisen mittakaavan pilottilaitoksen.

– Valmistamme biohiiltä pyrolyysillä eli korkeassa lämpötilassa ja hapettomissa olosuhteissa, mutta ohjausmenetelmällä, jonka olemme itse kehittäneet. Samalla syntyy lämpöä kaukolämpöverkoon.

Keravan reaktori pystyy poistamaan ilmakehästä 3 000 tonnia hiilidioksidia vuodessa.

– Laitos on Euroopan suurimpia, mutta tarve olisi tietenkin valtavasti suuremmille määrille. Ala on vasta aivan alussa.

EU:n linjauksia odotellessa

Ojanen kertoo, että biohiiltä voidaan käyttää esimerkiksi maanparannusaineena.

– Biohiilen huokoinen rakenne sitoo ravinteita ja vettä, se voi auttaa esimerkiksi parantamaan savimaaperän laatua.

Yritykselle on olennaisen tärkeää, että se voi myydä talteen otetusta hiilidioksidista hiilikrediittejä. Tällä hetkellä toiminnassa ovat vapaaehtoiset hiilimarkkinat.

– EU:ssa mietitään parhaillaan minkälaista on hyvä hiilensidonta ja voisivatko yritykset kompensoida hiilidioksidipäästöjään hiilikrediiteillä.

Mikäli hiilidioksidin poistoista tulee jonain päivänä osa päästökauppaa, Carbo Culturen bisnesmahdollisuudet kasvavat merkittävästi.

– Tarjoaisimme tällöin isoille yritysasiakkaille monien vuosien krediittisopimuksia.

Kaikki keinot käyttöön

Ojanen korostaa, että uusiutuva energia ja päästöjen vähentäminen eivät yksinään auta ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, vaan hiiltä on myös poistettava aktiivisesti luonnosta.

– Tarvitsemme tekniseen hiilensidontaan monia erilaisia keinoja. Suurin osa hiilensidontayrityksistä on tällä hetkellä startuppeja. Virallisen hiilenpoistomarkkinan luominen auttaisi eri tekniikoiden skaalaamisessa, Ojanen sanoo.

Biohiilen tuotanto on yksi teknisen hiilensidontan keino. Hiilidioksidia voidaan ottaa talteen myös vaikkapa tehtaiden savupiipuista tai ilmasta ja varastoida sitä esimerkiksi kallioluoliin tai meren pohjaan. Teknisen hiilensidontan ohella käytössä ovat myös luonnolliset hiilinielut, ennen kaikkea metsät, joista hiili saattaa kuitenkin palautua kiertoon. ✕

Ympäristöystävällisempiä pakkauksia

Huhtamäki lanseerasi viime vuonna uuden innovaation, joka vähentää joustopakkausissa käytettävien materiaalilaatujen määrää.

– Tavallisesti vastaavissa pakkauksissa käytetään montaa eri muovilaatua ja alumiinia, jotta se täyttäisi halutut tekniset ominaisuudet ruoan säilymisen varmistamiseksi. Me pystymme nyt samaan pääsääntöisesti yhden materiaalin pakkausratkaisuilla. Tällöin pakkaus pystytään kierrättämään mekaanisesti nykyistä paremmin, Huhtamäen yhteiskuntasuhdejohtaja **Andrei Nahkala** sanoo.

Yksittäisen ratkaisun merkitys korostuu, kun volyymit ovat suuria. Huhtamäen vuoden 2023 liikevaihto oli 4,2 miljardia, yrityksellä on tehtaita 37 maassa ja sen asiakkaita ovat muun muassa globaalit kuluttajabrändit ja ravintolaketjut.

Pakkausala murroksessa

Huhtamäen tavoitteena on, että sen tuotanto on hiilineutraalia ja tuotteet kierrätettäviä, kompostoivia tai uudel-

leen käytettäviä vuoteen 2030 mennessä. Nahkala kuvailee, että myös yleinen kehitys johtaa samaan suuntaan; pakkausala on suuressa murroksessa.

– Ympäristölainsäädäntö kiristyy koko ajan. Pakkausvalmistajien ja pakkauksia käyttävien yritysten on etsittävä uusia ratkaisuja. Myös kuluttajat odottavat pakkauksilta vastuullisuutta.

Pakkausissa on pyritty vähentämään erityisesti muovin määrää. Myös Huhtamäki on korvannut muovia kuidulla silloin, kun se on ollut mahdollista.

Nahkala muistuttaa, että ruokapakkauksen tärkein tehtävä on suojata ruokaa, ja siinä muovi on vielä ylivoimainen.

– Ruokahävikin on laskettu aiheuttavan ilmastopäästöistä jopa 10 prosenttia. Tärkeintä ei olekaan päästä eroon muovista, vaan huolehtia ruokahävikin vähentämisestä ja siitä, että pakkaukset päätyvät kierrätykseen. Olennaista on huolehtia siitä, että muovi kiertää eikä sitä päädy luontoon.

Pelkkä pakkausten kierrätettävyys ei siis riitä, vaan lisäksi tarvitaan myös muovin kierrätystä. Tämän järjestämi-

sessä on maailmanlaajuisesti valtavasti työtä, kehitettävää on myös esimerkiksi kerätyn muovin käsittely- ja jatkojalostusteknologiassa.

Pakkausvalmistaja Huhtamäki keskittyy pakkauksiin, ainakin pääsääntöisesti.

– Toimme Dubain ilmastokokouksessa, Suomen paviljongissa esille myös The Cup Collective -projektiamme, joka tähtää paperipohjaisten kahvimukien kierrätysasteen nostamiseen, Nahkala kertoo. ✕

© LAMM JÄRNEFELT

Huhtamäen yhteiskuntasuhdejohtaja Andrei Nahkala

YK:n työjärjestö etsii ratkaisuja nuorisotyöttömyyteen

Kansainvälisen työjärjestö ILO:n apulaispääjohtaja Mia Seppo näkee, että kolmikantaisuus on YK-järjestölle valtava etu.

✍ Kaapo Haapanen 📧 Violaine Martin

Vastaat ILO:ssa sosiaaliturvaan, työllisyyteen ja yritysvastuuseen liittyvistä teemoista. Mitkä ovat polttavimpia kysymyksiä juuri nyt?

Yksi tärkeimmistä on ehdottomasti nuorisotyöttömyys. Kyseessä on valtava maailmanlaajuinen haaste, ja se koskee niin globaalia pohjoista kuin etelää. Toimenpiteet nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi vaativat siksi räätälöityjä ratkaisuja. Se, mikä toimii Suomessa, jossa väestö ikääntyy, ei toimi maissa, joissa merkittävä osuus väestöstä on hyvin nuorta.

Toinen keskeinen kysymys liittyy oikeudenmukaisuuteen. Ennen nykyistä tehtävääni olin YK:n pääsihteerin nimetty edustaja Bangladeshissa koronapandemian aikana. Siellä minulle hahmottui, miten tärkeää on tuoda ihmiset sosiaaliturvan piiriin. Kysymys on erityisen kouriintuntuva Bangladeshin kaltaisissa maissa, joissa epävirallisen sektorin osuus taloudesta on suuri ja iso osa väestöstä jää täysin ilman turvaverkkoa. Kyse on paitsi oikeudenmukaisuudesta, myös huoltovarmuudesta ja siitä, miten maat ja niiden väestö kykenevät reagoimaan yllättäviin kriiseihin. Tällä

hetkellä puolet maailman väestöstä – erityisesti globaalissa etelässä – on tästä näkökulmasta haavoittuvassa asemassa.

Mitä nuorisotyöttömyydelle on tehtävissä?

Tarvitaan suuria investointeja koulutukseen. Nekään eivät yksin riitä, vaan samalla on vauhditettava työmarkkinoiden kehitystä ja tuettava pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Erityistä huomiota täytyy kiinnittää epävirallisen talouden kitkemiseen – se hyödyttää myös nuoria. Kun ihmisiä tuodaan laillisen ja näkyvän talouden piiriin, maiden mahdollisuus hyvään hallintoon, verotulojen keräämiseen ja sitä kautta palvelujen rahoittamiseen paranee. Tästä syntyy myönteinen kierre, joka lisää hyvinvointia ja kehitystä.

ILO on ainoa kolmikantainen YK-järjestö. Mitä etua on tuoda työntekijät, työnantajat sekä hallitukset samaan pöytään kansainvälisesti?

ILO:n päätöksenteossa kaikilla osapuolilla on yhtä painava ääni. Tämä edesauttaa myös muita YK-organisaatioita tunnistamaan osapuolten välisen

yhteisymmärryksen arvon. On totta, että kolmikantainen päätöksenteko ei ole aina helppoa. Sen suomalaiset tietävät. Elämme alati polarisoituvassa maailmassa, joten helppoa se ei ole kansainvälisestikään. Tästä huolimatta YK-tasolla kaikkien osapuolten hyväksymällä sopimuksella tai suosituksella on erityistä painoarvoa.

Kolmikannassa on myös tärkeää huomioida ne, jotka eivät virallisissa pöydissä ole edustettuina. Tällainen ryhmä ovat esimerkiksi työttömät, jotka eivät ole järjestäytyneitä tai kuulu mihinkään työmarkkinaorganisaatioon.

Mitä ajattelet EU:hun kaavailusta yritysvastuudirektiivistä, johon maat ovat suhtautuneet hyvin eri tavalla?

Aluksi on hyvä todeta, että ILO:n toimintaa globaalina järjestönä ohjaavat YK:n periaatteet sekä ILO:n kolmikantainen julkilausuma. Mitä tulee EU:n direktiiviin, vedenpitävää vastausta on vaikeaa antaa, koska se on uusi. Siitä ei kuitenkaan saisi tulla väline, joka suojelee Eurooppaa globaalien etelän kustannuksella. Euroopassa olisi tärkeää ymmärtää, miten tuonnin kriteerien kiristäminen

Nuorisotyöttömyys on valtava maailmanlaajuinen haaste, joka koskee niin globaalia pohjoista kuin etelää, Mia Seppo sanoo.

vaikuttaa arvoketjuissa. Millaisia vaikutuksia direktiivillä voi olla tehtaassa työskentelevälle naiselle Kambodzhassa tai maanviljelijälle Senegalissa? Hyvä tarkoitus voi kääntyä itseään vastaan, jos kynnyksensä nostetaan niin korkeaksi, että globaali etelä suljetaan pois. On riski, että globaali eriarvoisuus kasvaa entisestään.

Mitkä ovat direktiivin suurimmat ongelmakohdat?

Direktiivi toisi mukanaan raskaat raportointivelvoitteet, joista globaalien etelän tuottajilla on vaikeuksia selviytyä. Tämä johtuu siitä, että köyhillä mailla ei ole samanlaisia yritysstandardia kuin Euroopassa, eikä yrityksillä resursseja raportoida niiden toteutumisesta. Vaatimustason nostamisen seuraukset

voisivat lisätä epätasa-arvoa maailmassa, joka on pohjimmiltaan jo nyt eriarvoinen. On ymmärrettävä, millaisia vaikutuksia direktiivillä tai millä tahansa huolellisuusvelvoitteella on ihmisarvoisen työn tuloksiin maissa, joihin ne vaikuttavat. Ihmisarvoinen työ on ILO:n tavoitteiden ytimessä, ja aloitteiden tulisi sitä edistää.

Voisiko yritysvastuu toteutua tavalla, joka ei eriarvoista globaalia etelää?

Aidosti kestävien arvoketjujen tulee tietysti olla päämäärä. Mielestäni on silti oltava tarkkana, mitä niiden saavuttamiseksi ollaan valmiita tekemään. Tuottajat globaalissa etelässä tarvitsevat globaalilta pohjoiselta solidaarisuutta ja tukea standardien luomiseksi. Tärkeintä on

Yritys vastuudirektiivistä ei saisi tulla väline, joka suojelee Eurooppaa globaalien etelän kustannuksella.

ymmärtää, että työntekijöiden oikeudet ovat ihmisoikeus. Tästäkin näkökulmasta kolmikantaisuus on avainasemassa. Kestävyyden saavuttamiseksi tarvitaan paitsi työntekijöiden oikeuksista huolehtivia yrityksiä, myös päätöksentekijöitä, jotka lisäävät työmarkkinoiden toimivuutta ja ennakoitavuutta.

YK:ta kritisoidaan hampaattomuudesta maailman kriiseissä. Onko sinulla uskoa monenkeskisen järjestelmän toimivuuteen?

YK on juuri niin vaikutusvaltainen kuin sen jäsenmaat siitä tekevät. On äärimmäisen tärkeää ymmärtää, että meillä on suuri tarve uudistaa kansainvälinen, monenkeskinen järjestelmä. YK on ehkä ensimmäisiä organisaatioita, jossa on laajasti tunnustettu tämä tarve. Haasteista riippumatta YK:lla on rooli, jota mikään muu instituutio maailmassa ei voi täyttää.

Millainen on ollut polkusi johtotehtävään ILO:ssa?

Työskentelin pitkään YK:n kehitysohjelmassa entisen Neuvostoliiton maiden kehityspolitiikan parissa. Ensimmäinen kenttäkokemukseni oli Tadžikistanissa heti syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen. Urani aikana olen työskennellyt niin YK:n päämajassa kuin kentällä Bangladeshin ja Keski-Aasian lisäksi Afrikassa. Tutuksi ovat tulleet muun muassa Sierra Leone, Malawi ja Zimbabwe. ✕

Nouseeko EU maailmankaupan tuomariksi vai tähtipelaajaksi?

Kauppapolitiikka on jäänyt geopolitiikan jalkoihin. Pirstaloitunut geotalous määrittää tänä päivänä enenevässä määrin sen, mitkä markkinat avautuvat ja kenelle. Tämä aiheuttaa vääjäämättä kilpailun vääristymistä ja kilpavarustelua. Lopulta kaupan säännöistä näytetään sovittavan kavereiden kesken, globaaleista kaupan säännöistä piittaamatta.

Kun kauppasuhteiden luomat rauhan ja ennakoitavuuden tukipilarit horjuvat, kärsivät pienet taloudet usein eniten. Suomen turva on yhtenäinen ja vahva EU, joka rakentaa itsestään systemaattisesti uskottavaa globaalia toimijaa. Arvoketjujen uudelleenmäärittäminen vaatii uusien kauppakumppanuuksien solmimista, ja siksi EU:n on oltava jatkuvasti avoin uusille liittolaisille turvatakseen yritysten menestyksen.

Vielä on epäselvää, kenen säännöillä globaalia kauppaa tullaan käymään tulevaisuudessa. Käynnissä oleva pelikentän murros tarjoaa mahdollisuuksia, joihin EU:n tulee kiireesti tarttua. Kilpailu kriittisistä teknologioista, raaka-aineista ja resursseista kiihtyy matkalla digitaalisen ja vihreän siirtymän toteutukseen. Haasteena on, että kaksoisiirtymän onnistumiseen tarvitaan koko globaali maailmantalous. Yksilösuorituksilla ei pitkälle pötkitä.

Miten siis turvata Suomen kustannuskilpailukyky ja Euroopan vahva asema maailmankaupan murroksessa? Metsäteollisuus ja kestävä biotalous ovat ratkaisujen ytimessä. Molemmat

tukevat Suomen ja siten Euroopan kilpailukykyä sekä vauhdittavat koko maailman matkaa kohti vihreää siirtymää. Suomalainen metsäosaaminen on maailman kärkeä ja puupohjaisille ratkaisuille on kova kysyntä. Tämä osaaminen on nostettava EU-päätöksenteon keskiöön. On myös pidettävä huoli, että Eurooppa säilyy jatkossakin kiinnostavana investointikohteena.

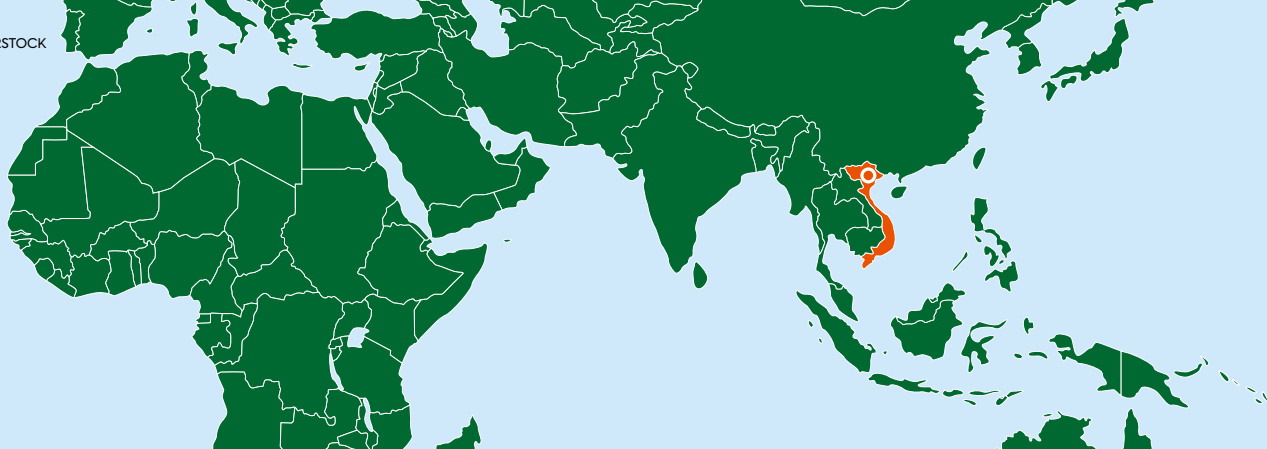
Olemme jälleen kerran tienhaarassa, jossa kaupalla ja kauppapolitiikalla on mahdollisuus edistää rauhanomaista kanssakäyntiä maailmassa. EU:n tulee rakentaa omaa globaalia rooliaan rohkealla ja rakentavalla tavalla avointa, markkinalähtöistä kauppapolitiikkaa vaalien. On huomioitava yhteistyön ja keskinäisriippuvuuksien merkitys maailmankaupassa, vahvistettava systemaattisesti omaa perustaa kilpailukyvyyn ja kriisinkestävyyden turvaamiseksi sekä keskusteltava avoimesti kilpa- ja kauppakumppaneiden kanssa.

Blokkiutumisen ja maiden välinen kilpavarustelu ovat harvoin johtaneet mihinkään hyvään. Silti maailman seuraavan taloussuurvallan roolista kilpaillaan juuri näillä keinoilla. On hyvin mahdollista, että parhaiten tulee pärjäämään se taho, joka tulee toimeen useimpien maailman maiden kanssa. EU:lla on nyt mahdollisuus nousta maailman johtavaksi diplomaatiksi, tuomariksi tai tähtipelaajaksi, ottamalla fasilitaattorin rooli rauhan turvaamisessa ja kaksoisiirtymän edistämisessä kaupan avulla. ✕

Jenni Isola

Kirjoittaja on kansainvälisen kaupan päällikkö Metsäteollisuus ry:ssä

Olemme tienhaarassa, jossa kaupalla ja kauppapolitiikalla on mahdollisuus edistää rauhanomaista kanssakäyntiä maailmassa.

Vietnamissa on energiaa kasvaa ja kehittyä

Vietnamissa yrittäjäyys on kunniaa. Maa on noussut kehitysmaasta keskitulon maaksi ja suunta on kohti ylemmän tuloluokan statusta.

✍ Minna Saano

Mitä Hanoiin kuuluu suurlähettiläs Keijo Norvanto?

Alkuvuodesta täällä vietettiin parin viikon ajan perinteistä tet-juhlaa, jolloin kaikki virastot ja palvelut olivat kiinni. Ihmiset haluavat eri tavoin varmistaa, että uusi vuosi alkaa hyvissä merkeissä. Jotkut sytyttävät pieniä nuotioita ja polttavat niissä rahaa, kylläkin leikkirahaa. Itse vein roskat uuden vuoden ensimmäisenä päivänä, ja se on paikallisten mielestä huono enne!

Millaisiin asioihin kiinnitit ensimmäisenä huomiota Vietnamissa?

Ensimmäiseksi liikenteeseen, joka on ihan mahdollon. Julkista liikennettä ei juuri ole ja ihmiset liikkuvat skoottereilla. Yhden skootterin päällä voi matkustaa koko perhe, mikä on aika vaikuttava näky. Kadun ylittäminen onkin sitten kamala kokemus, kun joutuu skootterivirran keskelle.

Toinen asia on ihmisten ystävällisyys ja energisyys. Täällä tehdään paljon töitä, halutaan menestyä ja vaurastua. Työn ja yrittäjäyden arvostus näkyy kaikkialla.

Millaiselle suomalaisosaamiselle siellä olisi kysyntää?

Vietnam on vahva tekijä metsätaloudessa, mutta sitä pitäisi kehittää, ettei kauppa olisi pelkästään puuhaketta ja pellettejä Japanin ja Korean biovoimaloihin.

Vietnam tähtää korkeammin jalostettujen tuotteitten valmistajaksi ja siinä suomalaiset konepajayhtiöt voisivat tarjota teknologiaa sahoille ja puunkorjuuseen. Sieltä löytyy lukemattomia mahdollisuuksia.

Energiasektorilla Vietnamin tavoite on olla hiilineutraali vuonna 2050. Tuuli- ja aurinkovoimaa täällä rakentuu, mutta älykkäitä sähköverkkoja ja säätövoimaa tarvittaisiin ja niissä suomalaisilla yrityksillä on osaamista.

Kysyntää on myös kulutustavaroille ja elintarvikkeille, suomalaiselle koulutukselle ja automaatioille.

Entä mitä liike-elämän saralla olisi tärkeä muistaa?

Tosi tärkeää on asiakassuhteen ylläpito, luottamuksen saavuttaminen ja jatkuvuus. Niitä arvostetaan. Kun Suomesta käsin suhteita on vaikea hoitaa, onkin ratkaisevaa löytää täkäläinen hyvä kumppani, joka tuntee kulttuurin ja osaa kielen.

Mikä Vietnamissa on tehnyt vaikutuksen?

Maa on pystynyt jättämään menneet taakseen ja rakentamaan syvää kumppanuutta entisten vihollismaiden kanssa. Vanhoja ei muistella vaan katsotaan eteenpäin. Se on ehkä vaikuttavinta tässä maassa. ✕

Vietnam

- Väkiluku: 100 miljoonaa
- BKT: 409 miljardia USD (2022)

Vienti Vietnamiin

- 236 miljoonaa euroa (2023)
- palveluvienti: 25 miljoonaa (2022)
- mm. erikoiskoneet, sähkökoneet ja -laitteet, paperi- ja pahvituotteet, paperimassakojeet ja mittarit

Tuonti Vietnamista

- 542 miljoonaa euroa (2023)
- palvelutuonti 53 miljoonaa (2022)
- mm. elektroniikka, koneet ja laitteet, vaatteet ja jalkineet

#FINLANDWORKS

**INNOVATION
FRIENDLY
LEGISLATION**

Finland Toolbox on avoin materiaali-
pankki. Se tarjoaa työkaluja kaikille,
jotka haluavat kertoa Suomesta
kansainvälisesti.

Löydät Finland Toolboxista
osuvimmat Suomi-faktat jokaiseen
esitykseen, videoon tai messuille.
Tutustu materiaaleihin ja ota Suomen
maakuvan vahvuudet käyttöön
kertoessasi yrityksestäsi
kansainvälisille yleisöille:
toolbox.finland.fi.

**SUOMI-
FAKTAT
MAAILMAN-
VALLOITUKSEEN**